

Nr 85

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny organisation för civilförsvaret m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkterna 171—186, och beträffande kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond, bilaga 32 punkterna 12 och 13, i avbidan på särskild proposition i ämnet, upptagit anslag för budgetåret 1959/60 till civilförsvaret med allenast preliminärt beräknade belopp.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 114, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 13 mars 1959, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen angivna grunder för organisationen av civilförsvaret,

dels besluta, att civilförsvarsstyrelsen skall organiseras efter i huvudsak de riktlinjer som angivits av departementschefen,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för civilförsvarsstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen föreslagit,

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för civilförsvarsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60,

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för civilförsvarsområdenas administration, att tillämpas under budgetåret 1959/60,

<i>dels</i> under elfte huvudtiteln för budgetåret 1959/60 anvisa	
1) till Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av	2 858 000
2) till Civilförsvarsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av	715 000
3) till Civilförsvarsområdenas administration: Avlöningar ett förslagsanslag av	5 770 000
4) till Civilförsvarsområdenas administration: Omkostnader ett förslagsanslag av	1 420 000
5) till Utbildnings- och övningsverksamhet ett förslagsanslag av	5 760 000
6) till Inspelning av instruktionsfilm ett reservationsanslag av	40 000
7) till Bidrag till vissa frivilliga organisationer ett anslag av	322 000
8) till Försöksverksamhet ett reservationsanslag av	400 000

9) till Engångsanskaffning av materiel ett reservationsanslag av	1 500 000
10) till Anskaffning av viss förbrukningsmateriel ett reservationsanslag av	100
11) till Förvaring och underhåll av viss materiel m. m. ett förslagsanslag av	4 500 000
12) till Vissa löpande kostnader för civilförsvarets verksamhet inom civilförvarsområdena ett förslagsanslag av	620 000
13) till Bidrag till kommuner för anordnande av branddammars för civilförvarsändamål ett reservationsanslag av	500 000
14) till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. ett reservationsanslag av	3 100 000
15) till Bidrag till kommuner för anordnande av vissa trafik- och skolskyddsrum ett förslagsanslag av	1 500 000
16) till Viss sambandsverksamhet ett förslagsanslag av	273 000
17) till Anskaffning av viss sambandsmateriel ett reservationsanslag av	550 000
	<hr/>
	Summa kronor 29 828 100;

dels ock under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1959/60 anvisa

1) till Vissa skyddsrumsanläggningar ett investeringsanslag av	1 900 000
2) till Anordnande av en civilförvarsskola m. m. ett investeringsanslag av	1 300 000
	<hr/>
	Summa kronor 3 200 000

Propositionen

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades år 1953 fem sakkunniga för att pröva civilförsvarets behov och överse dess planläggning. Uppdraget avsåg i huvudsak att för såväl freds- som krigsförhållanden klarlägga civilförsvarets verksamhet och utforma därav föranledda organisations- och personalförslag samt att uppgöra en tids- och kostnadsplan för civilförvarsorganisationens fortsatta uppbyggnad. De sakkunniga, vilka antog benämningen *1953 års civilförvarsutredning* och som i det följande benämnes civilförvarsutredningen, har utgjorts av förre landshövdingen Torsten Löfgren, ordförande, numera ledamoten av riksdagens första kammare, riksbudsmannen Birger Lundström, dåvarande ledamoten av riksdagens första kammare, numera ledamoten av andra kammaren, disponenten A. Tage Magnusson samt ledamöterna av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Johannes Onsjö och trämassarbetaren E. Oskar Åkerström. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades den 1 april 1955 överdirektören i arbetsmarknadsstyrelsen Erik Montell såsom ytter-

ligare ledamot i utredningen. De sakkunniga har i enlighet med sina direktiv nära samarbetat med statens organisationsnämnd, som med början i november 1952 utfört undersökningar av personal- och arbetsförhållandena inom civilförsvarets fredsorganisation.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 oktober 1953 tillkallades vidare ledamoten av riksdagens andra kammare, numera statsrådet S. Lindholm för att överse planerna för den obligatoriska civilförvarsutbildningen samt därmed sammanhängande spörsmål. Utredningen antog benämningen *1953 års utredning om civilförvarsutbildning*, fortsättningsvis benämnd utbildningsutredningen. Sedan Lindholm begärt entledigande såsom utredningsman, uppdrogs den 30 september 1955 åt ledamoten av riksdagens andra kammare, seminarieläraren T. E. J. Blidfors att vara utredningsman.

Efter det civilförvarsutredningen och utbildningsutredningen i gemensam skrivelse hemställt, att utredning måtte ske beträffande lämpligaste sättet för att tillgodose lokalbehovet för en fast statens civilförvarsskola samt kostnaderna härför, tillkallade chefen för inrikesdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 juli 1956 ledamoten av riksdagens första kammare, lantbrukaren Lars Eliasson att verkställa ifrågavarande utredning. På därom av Eliasson gjord framställning entledigades han den 16 februari 1957 från detta uppdrag. Samtidigt uppdrog departementschefen åt ledamoten av riksdagens andra kammare, numera lantbrukaren Einar Gustafsson i Kårby att i Eliassons ställe vara utredningsman. Den sakkunnige har benämnt utredningen *1956 års civilförvarsskoleutredning*.

Civilförvarsutredningen avgav i november 1955 ett *delbetänkande* (stencilerat), vari de grundläggande frågorna om civilförsvarets inriktning och fortsatta uppbyggnad behandlades. I huvudsak avsåg förslagen den framtida utrymningsplanläggningen samt skyddsrummens betydelse och fortsatta anordnande. Sedan betänkandet remissbehandlats, förelades 1956 års riksdag förslag till principiellt ställningstagande i dessa frågor (prop. 185/1956). Propositionen godkändes av riksdagen.

I februari 1958 avgav civilförvarsutredningen sitt *huvudbetänkande* (SOU 1958: 13) vilket innefattade dels förslag avseende omfattningen och utformningen av civilförvarsorganisationen i krig, dels förslag rörande civilförvarsstyrelsens organisation och dels principförslag angående den framtida *civilförvarsorganisationen i länen*. Slutligt förslag beträffande sistnämnda fråga avlämnades i juni 1958. Därjämte har civilförvarsutredningen i ett *slutbetänkande* (stencilerat) den 21 januari 1959 avgivit förslag angående civilförsvarets materielanskaffning och förrådshållning, skyddsrum för civilförsvarets ledning och enheter, civilförvarsinstruktörernas arvoden samt frivillig civilförvarsverksamhet.

Samtidigt med civilförvarsutredningens huvudbetänkande avgav utbildningsutredningen *betänkande angående civilförvarsutbildningen* (SOU 1958: 12).

Resultatet av civilförsvårsskoleutredningens arbete redovisades i februari 1958 i en *promemoria med utredning och förslag om tillgodoseende av lokalbehov för en fast civilförsvårsskola m. m.*

En redogörelse för dessa förslag och däröver avgivna yttranden jämte civilförsvårsstyrelsens anslagsäskanden rörande civilförsvåret för budgetåret 1959/60 lämnas i propositionen, till vilken torde få hänvisas.

I det följande lämnas en redogörelse för vad departementschefen anført i anledning av föreliggande förslag.

Civilförsvårets allmänna betydelse och uppgifter

Den väsentligaste nyheten på krigföringens område, som det andra världskriget uppvisade, var den hänsynslösa hemortsbekämpningen. Ett av dess syften var att åstadkomma så stora förluster bland civilbefolkningen att folkets motståndsvilja knäcktes. Med hänsyn till erfarenheterna från kriget måste det anses sannolikt att det på detta sätt är möjligt att betvinga ett land utan att nedkämpa dess krigsmakt.

Vad som möjliggjorde den nya betvingelsemetoden var den oerhörda utveckling som skett på luftkrigföringens område. Denna utveckling har med oförminskad kraft fortsatt under tiden efter andra världskriget och som resultat avsatt bl. a. så fruktansvärda förstörelseverktyg som vätebombarna och så effektiva medel att föra dem till deras mål som de nya robottyperna. Den senaste krigstekniska utvecklingen har sålunda framför allt varit inriktad på medel för hemortsbekämpning. Visserligen har försvarsmedlen häremot också undergått en betydande utveckling — särskilt i fråga om radartekniken och försvarsrobotar — men det måste konstateras, att enbart det aktiva luftförsvåret inte kan ge tillräckligt skydd. Man måste sålunda räkna med att stridsmedlen kommer att kunna nå sina mål och att skadeverkningarna på ett oförberett samhälle skulle bli katastrofala. De undersökningar som gjorts utomlands och av civilförsvårsutredningen ger emellertid otvetydigt vid handen, att ett väl förberett civilförsvår kan avsevärt begränsa förlusterna i människoliv även vid anfall med de svåraste nu kända stridsmedlen. Civilförsvåret är sålunda av väsentlig betydelse för medborgarnas skydd i krig och spelar därigenom en avgörande roll för att stärka befolkningens motståndsvilja. Genom att skapa denna ökade motståndskraft medverkar civilförsvåret samtidigt indirekt till att minska riskerna för anfall mot vårt land.

Med vad här anförts har departementschefen velat visa civilförsvårets utomordentliga betydelse för vårt totalförsvår. Det är helt enkelt så, att bryter hemmafronten samman så blir de militära ansträngningarna meningslösa.

Vårt civilförsvår har alltsedan dess uppbyggnad under andra världs-

kriget från tid till annan översetts och reformerats i olika avseenden. Detta har skett i syfte att söka anpassa civilförsvaret efter den krigstekniska utvecklingen. Det var framför allt för att mot bakgrunden av den hastiga utvecklingen på atomstridsmedlens område få en överblick över civilförsvarets behov och kunna åstadkomma en tidsplan för dess uppbyggnad som 1953 års civilförvarsutredning tillkallades. Utredningen avgav sitt första betänkande 1955, vilket i huvudsak innehöll förslag till nya riktlinjer för utrymningsplanläggning och skyddsrumbyggande. Vid sitt ställningstagande till detta förslag gav statsmakterna 1956 uttryck åt den uppfattningen att civilförsvaret måste ges ökad effektivitet, om dess uppgift inom det totala försvaret skall kunna fullgöras. Departementschefen konstaterar, att statsmakternas ställningstagande utgjort en god grund för höjande av beredskapen, såvitt avser nämnda förebyggande åtgärder. I dag föreligger sålunda preliminära planer för snabbutrymning av våra mest utsatta orter och arbetet med planläggningen för den successiva utrymningen är långt framskridet. Vad skyddsrumssidan beträffar innebar 1956 års beslut att det fortsatta skyddsrumbyggandet koncentrerades till sådana områden, som kan betraktas såsom anfallsmål. Det bestånd av normalskyddsrum, som tillkommit och alltjämt tillväxer i takt med bygnadsverksamheten, och de allmänna befolkningsskyddsrum, som anlagts i våra större städer, utgör enligt departementschefens mening en oskattbar tillgång från beredskapssynpunkt.

Visserligen har de förebyggande åtgärderna med hänsyn till de nya stridsmedlen kommit i förgrunden mera än tidigare, men som ett nödvändigt komplement till dessa åtgärder måste civilförsvaret kunna bedriva en skadeavhjälpande verksamhet, vilken även den ökat i betydelse, inte minst mot bakgrunden av de omfattande skador, som kan uppkomma genom radioaktiv beläggning. Det är frågor rörande den skadeavhjälpande verksamheten och civilförsvarets organisation i krig och fred, som nu upptages till bedömande. Till grund för denna bedömning ligger ett synnerligen vidlyftigt material, som framkommit genom det nu slutförda arbetet av 1953 års civilförvarsutredning, statens organisationsnämnd, 1953 års utredning om civilförvarsutbildning och 1956 års civilförvarsskoleutredning samt genom de yttranden, som ett stort antal remissinstanser avgivit över utredningsförslagen.

Genom det sålunda frambragta materialet har det blivit möjligt att få en samlad överblick över civilförsvarets personal- och materielbehov, vilket tidigare icke varit fallet. Det framgår vid en sådan överblick, att en fortsatt nydaning och upprustning av civilförsvaret med avseende på såväl krigsorganisationen som fredsorganen är utomordentligt angelägen. En avvägning måste därvid givetvis ske med beaktande av våra personella och materiella resurser. Departementschefen har för sin del blivit övertygad om att det är möjligt att inom en rimlig kostnadsram få till stånd en fast, effektiv och smidig organisation av välutbildad och välutrustad personal. Därvid

kan han i stort sett ansluta sig till de framlagda utredningsförslagen, som också i det väsentliga biträtts av de flesta remissinstanserna.

I åtskilliga hänseenden förutsätter genomförandet av förslagen ändringar i gällande lagstiftning. Inom inrikesdepartementet utarbetas f. n. på grundval av ett utkast av civilförvarsutredningen förslag till ny civilförvarslag m. m. Detta förslag avser departementschefen att framlägga för årets riksdag.

En faktor, som departementschefen tillmäter stor betydelse för civilförsvarets verksamhet i krig, är den samverkan med övriga samhällsorgan som kan och bör äga rum i syfte att de samlade resurserna skall användas där de bäst behövs. Av särskild vikt är härvid det bistånd i räddningsarbetet, som kan lämnas av krigsmakten. Överbefälhavaren har för sin del förklarat att förutsättningarna för sådant bistånd är gynnsamma.

Civilförvarsutredningen har i sitt förslag strävat efter att renodla civilförsvarets verksamhet och sålunda därifrån avskilja sådana uppgifter, som kan fullgöras av de ordinära samhällsorganen. Departementschefen finner denna linje riktig, och den har allmänt accepterats under remissbehandlingen. Avgränsningen av civilförsvarets verksamhet enligt den nu berörda principen torde komma att i huvudsak medföra överflyttning på kommunerna av uppgifter, som hittills ansetts åvila civilförsvaret. Såsom framhållits av ett flertal remissinstanser bör med anledning härav ett närmare klarläggande ske rörande kommunernas uppgifter med avseende på beredskap och krig samt beträffande behovet av författningsmässig reglering av kommunernas skyldigheter härutinnan. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 januari 1959 har tillkallats särskilda sakkunniga för att utreda bl. a. nyssnämnda spörsmål.

Särskilda frågor angående civilförsvarets uppgifter

I sin strävan att koncentrera civilförsvarets verksamhet kring dess huvuduppgift att skydda civilbefolkning och egendom mot skador av fientliga anfall samt rädda överlevande vid sådana anfall har civilförvarsutredningen undersökt möjligheterna att befria civilförsvaret från vissa uppgifter och överföra dessa till andra organ.

Undersökningen har helt naturligt i första hand avsett ordning och bevakningstjänsten, som civilförvarsstyrelsen redan 1951 begärt få överflyttad till polisväsendet. Ehuru utredningen funnit en sådan överflyttning förenad med fördelar i organisatoriskt avseende, har utredningen, främst med hänsyn till att någon central polisledning i riket icke finnes, ansett sig icke böra förorda överflyttningen i vidare mån än såvitt avser andra på civilförsvaret ankommande åtgärder till skydd mot spioneri och sabotage än markbevakning. Denna utredningens bedömning har bi-

trätts av de flesta remissinstanserna men i åtskilliga yttranden uttalar man sig till förmån för civilförsvarsstyrelsens ståndpunkt.

För egen del skulle departementschefen helst se att civilförsvaret kunde avlastas alla ordnings- och bevakningsuppgifter. Därigenom skulle civilförsvaret bli en rent humanitär organisation utan inslag av enheter med stridsuppgifter, vilket vore fördelaktigt bl. a. från folkrättsliga synpunkter. Emellertid delar departementschefen utredningens och flertalet remissinstansers uppfattning att ett överförande till polisväsendet av ifrågakvarande uppgifter i varje fall inte bör ske så länge en central myndighet saknas, som skulle kunna leda det erforderliga förberedelsearbetet i fred. Ett ytterligare skäl för att inte nu göra några förändringar i angiven riktning är att utredning just pågår om polisväsendets framtida organisation. Ej heller bör i nuvarande läge övervägas att överföra bevakningsuppgifterna till krigsmakten. Däremot torde utredningens förslag att civilförsvarets uppgifter beträffande säkerhetstjänsten skall övertagas av polisväsendet, vilket förslag inte mött någon invändning under remissbehandlingen, böra genomföras nu.

Frågan om civilförsvarpolisens utnyttjande som allmän polisreserv anses icke kräva någon särskild reglering. De ökade ordningsuppgifter, som kan uppkomma under beredskap och krig, torde nämligen i regel ha sådan karaktär att de utan vidare får anses falla inom civilförsvarpolisens verksamhetsområde.

Utredningens uppfattning att ansvaret för r ö j n i n g s- o c h r e p a r a t i o n s u p p g i f t e r inte bör åvila civilförsvaret annat än när sådana uppgifter ingår i räddningsarbetet anser departementschefen riktig. Ståndpunkten överensstämmer helt med den tidigare berörda allmänt godtagna principiella inställningen, att civilförsvaret inte skall belastas med uppgifter som i fred fullgöres av andra samhällsorgan. De skador på samfärdsleder och ledningar av olika slag, som uppkommer vid luftanfall, torde visserligen ofta ställa vederbörande myndighet inför uppgifter av helt andra dimensioner än i fred. Detta motiverar dock inte någon överflyttning av ansvaret för uppgifterna men väl att bistånd ges från andra samhällsorgan. Särskild betydelse får härvid den militära organisationen för byggnads- och reparationsberedskapen (BRB). Som tidigare framhållits bör även civilförsvaret utan att övertaga ansvaret för verksamheten biträda med sina resurser så långt det är möjligt utan att eftersätta sina egna uppgifter.

En följd av den sålunda förordade avgränsningen av civilförsvarets uppgifter är att de kommunala tekniska verken i krig måste få behålla sina arbetsredskap och sin specialutbildade personal. Samtidigt måste emellertid civilförsvaret ha möjlighet att tillfälligt taga dessa resurser i anspråk för röjningsarbete i samband med räddningsverksamheten. En samordning blir alltså nödvändig, och eftersom civilförsvarets verksamhet i detta fall måste ges prioritet synes samordningen böra säkerställas genom att civilförsvarets ledning erhåller direktiv rätt gentemot de kommunala myndig-

heterna. I detta sammanhang framhålles vikten av att den värnpliktiga personal, som erfordras för skötseln av arbetsredskapen, erhåller uppskov från tjänstgöringen i krigsmakten.

Ansvar för bombrojning bör enligt departementschefens mening helt vila på krigsmakten, således även såvitt angår bombrojningsuppgifter, som hittills ankommit på civilförsvaret. Denna uppfattning har överbefälhavaren förklarat sig kunna biträda. Någon organisation för bombrojning behövs således inte vidare inom civilförsvaret. Däremot skall detta givetvis när så är möjligt biträda vid avspärrning och bevakning i samband med bombrojning.

Skyddet av civilbefolkningen mot krigsskador måste i fortsättningen även avse åtgärder för att hindra att människor utsättes för skador av radioaktiv strålning, vilka åtgärder i fortsättningen benämnes radiakskydd. Det är att märka att sådant skydd erfordras även om vårt land inte utsättes för anfall, eftersom radioaktiva partiklar, som uppkommit vid atombombsdetonation utomlands, kan föras med vinden långa sträckor och falla ut över vårt land. De omfattande skador en radioaktiv beläggning kan medföra gör det utomordentligt viktigt att en organisation finns, som kan varna och hjälpa allmänheten, samt att förberedelser för denna verksamhet vidtages under fredstid. Av särskild betydelse är härvid dels anskaffning av de instrument, som erfordras för att man skall kunna konstatera om radioaktiv nedsmittning ägt rum, dels utbildning av personal för att handha dessa instrument och dels utarbetandet av en metod som gör det möjligt att i tid varna befolkningen för väntad nedsmittning. Ingen tvekan kan råda om att civilförsvaret måste påtaga sig väsentliga uppgifter i detta sammanhang.

Genom det arbete, som på senaste tid utförts av försvarsstaben tillsammans med bl. a. civilförsvarsstyrelsen, synes en god grund ha lagts för en ändamålsenlig samverkan mellan krigsmakten och civilförsvaret på ifrågasvarande område. På civilförsvaret skulle därvid närmast ankomma att upprätta fasta mätställen som komplement till de militära luftbevakningsstationerna, att verkställa indikering av radioaktivitet med rörliga enheter, att varna och råda allmänheten inför befarad nedsmittning, att biträda vid utrymning och avspärrning av nedsmittat område samt att utföra sanering av människor från sådana områden. En betydelsefull uppgift för civilförsvaret i fred blir också att meddela upplysning till allmänheten rörande åtgärder, som samhället planerar i fråga om radiakskydd och som den enskilde själv kan vidtaga i samma syfte. De åtgärder civilförsvarsstyrelsen ansett böra genomföras för att öka möjligheterna till radiakskydd på landsbygden torde tills vidare böra begränsas till sådan upplysningsverksamhet, varom nyss talats. Den enskilde fastighetsägaren bör sålunda få anvisningar om vad han kan göra för att höja fastighetens radiakskyddande egenskaper och vilka beredskapsåtgärder han bör vidtaga i detta syfte.

Ett naturligt samband förefinnes mellan radiakskydd och skydd mot

stridsgaser. Skyddsåtgärderna är i mångt och mycket likartade. Så är fallet med indikering och sanering. Utrymning och avspärrning ingår också som ett led i verksamheten till skydd mot stridsgaser. Vidare ger gasmasker och luftreningsanordningar i skyddsrum skydd mot båda slagen av stridsmedel. Slutligen är det även beträffande gasskyddet väsentligt, att allmänheten upplyses om möjligheterna för den enskilde att skydda sig mot skador. Det är alltså givet, att gasskyddet skall bibehållas som en uppgift för civildförsvaret och nära samordnas med radiaskyddet.

Att vidtaga vissa åtgärder till skydd mot biologisk krigföring bör även i fortsättningen vara en civildförvarsuppgift. Däremot anser departementschefen det tveksamt, om civildförsvarets sanitetsverksamhet bör utökas på det sätt som föreslagits av medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd och överbefälhavaren. Departementschefen är medveten om att en förstärkning av beredskapen på ifrågavarande område bör ske, men det förefaller honom naturligast att söka åstadkomma detta inom ramen för det allmänt civila medicinalväsendet. Frågan kräver sålunda enligt departementschefens mening ytterligare överväganden.

Vad beträffar undanförsel av varuförråd, boskap, maskiner m. m. samt åtgärder för förstöring av egendom är de ansvariga myndigheterna inom olika grenar av totalförsvaret i viss motsättning till utredningen av den uppfattningen, att ansvaret för planläggning och verkställighet nu bör läggas på det ekonomiska försvaret. Även för departementschefen synes en sådan ordning naturlig och han förordar sålunda att civildförsvaret befrias från undanförsel- och förstöringsuppgifterna, vilket dock inte bör hindra, att civildförsvaret i verkställighetsskedet medverkar genom att ställa handräckningsmanskaper och transportmedel till förfogande, i den mån så kan ske utan att de egna uppgifterna eftersättes. Det sagda bör äga motsvarande tillämpning i fråga om åtgärder till skyddande av arkivalier, samlingar m. m. Vad utredningen anfört om bildandet av ett kulturskyddsråd, sammansatt av representanter för berörda verk och institutioner, anses beaktansvärt, men det är med den lösning departementschefen här förordat en fråga till vilken ställning får tagas i annat sammanhang.

Som förut framhållits har utvecklingen på vapenteknikens område lett till att de förebyggande civildförvarsåtgärderna fått allt större betydelse, och bland dessa åtgärder har utrymningen kommit att framstå som den viktigaste. Uppenbarligen bör utrymning även i fortsättningen planläggas och genomföras i civildförsvarets regi. Frågan gäller här bara var gränsen bör gå mellan civildförsvarets och övriga samhällsorgans uppgifter beträffande omhändertagandet av de utrymda på inkvarteringsorten. I denna fråga är departementschefen för sin del av den uppfattningen, att man inte bör gå så långt i överflyttning av uppgifter från civildförsvaret som föreslagits av civildförvarsstyrelsen samt riksnämnden för ekonomisk försvars-

beredskap och jordbruksnämnden. I likhet med utredningen anser departementschefen nämligen, att civilförsvaret måste se till att erforderliga förberedelser för inkvarteringen blir vidtagna och även svara för det första omhändertagandet av de utrymmande på inkvarteringsorten. En annan sak är, att det bör åligga bl. a. kommunerna att biträda civilförsvaret i nämnda verksamhet. Sedan utrymningsrörelsen i och med inkvarteringen avslutats, bör däremot ansvaret för de evakuerade övergå från civilförsvaret till de övriga samhällsorgan, som har att tillse att människor inte lider nöd.

Utredningen har också i detta sammanhang berört frågan om tillsyn av fastigheterna inom slutligt utrymd ort. Enligt departementschefens mening synes skäl föreligga för att vidtaga vissa åtgärder i detta syfte, men departementschefen är ense med utredningen om att en särskild organisation för ändamålet inte skall finnas inom civilförsvaret.

Vad slutligen beträffar omhändertagande, identifiering och begravnin g av döda delar departementschefen helt utredningens mening att ansvaret för identifieringen även i krig bör åvila polisväsendet. Självfallet måste dock civilförsvarets personal biträda i denna verksamhet. Också när det gäller omhändertagandet av döda i bårhus och begravning anser departementschefen det riktigt, att de ordinarie organen i största möjliga utsträckning får handha verksamheten och därvid kan påräkna hjälp av civilförsvaret. Det förefaller emellertid samtidigt ofrånkomligt, att civilförsvaret i denna del ålägges ansvar för att erforderlig planläggning kommer till stånd och att man från civilförsvarets sida är beredd att vid svårare anfall självständigt vidtaga nödvändiga åtgärder för att omhänderta och begrava döda. Någon särskild personal anses däremot inte behöva inskrivas för ändamålet.

Civilförsvarsorganisationens huvuddrag

Enligt civilförsvarsutredningens förslag till organisation för civilförsvarets förebyggande och skadeavhjälpan de verksamhet skall det alltjämt finnas ett allmänt civilförsva r, uppbyggt på grundval av en indelning av riket i civilförsvarsområden och med lokal anknytning till kommunerna. Denna lokala organisation skall emellertid ges en betydligt mindre omfattning än enligt hittillsvarande planer. Utredningen har funnit detta nödvändigt bl. a. av det skälet, att personalen under beredskap och krig måste hållas ständigt uttryckningsberedd i en tidigare icke förutsedd utsträckning. En grundtanke i utredningens förslag är därför, att i organisationen skall inskrivas endast sådan personal, som för att kunna fullgöra sina uppgifter måste ha särskild utbildning i fred, samt att organisationen skall dimensioneras blott för att tillgodose de väsentligaste behoven.

Utredningen är på det klara med att en på detta sätt uppbyggd lokal organisation inte ensam kan bemästra alla uppkommande situationer utan

i sin skadeavhjälpande verksamhet är beroende av att kunna erhålla bistånd. Sådant skall enligt utredningens förslag kunna lämnas dels av det lokala civilförsvaret i angränsande civilförvarsområden och dels av regionala undsättningskårer, som upprättas inom det allmänna civilförsvaret. Denna regionala organisation, som innebär den väsentligaste nyheten i förslaget, avses skola rekryteras så gott som uteslutande bland män i de värnpliktiga åldrarna, vilka ges en grundlig utbildning och träning i räddningsverksamhet.

Vid sidan av det allmänna civilförsvaret skall enligt utredningen fortfarande finnas en skadeavhjälpande organisation — verkskydd — avsedd för särskilda anläggningar och byggnader. Även för denna organisation skall den principen gälla, att endast sådan personal inskrives, som behöver ges särskild utbildning i fred. Från denna utgångspunkt har utredningen funnit, att verkskyddens personella omfattning kan begränsas. Vidare anser utredningen, att någon hemskyddsorganisation inte längre erfordras. Utan inskrivning i hemskydd skall det dock åligga varje civilförvarspliktig, som inte tages i anspråk för särskilda uppgifter, att under beredskap och krig delta i räddningsarbete var helst situationen så kräver.

Till de sålunda återgivna grunddragen i utredningens förslag till organisation för civilförsvaret kan departementschefen ge sin fulla anslutning. Särskilt värdefullt i förslaget anser han vara, att organisationen begränsats så att rekryteringen av lämplig personal underlättas och denna kan ges god utbildning och utrustning samt att organisationen får en sådan uppbyggnad att dess resurser kan utnyttjas effektivt.

Den närmare utformningen av civilförvarsorganisationen behandlas i följande avsnitt. I förevarande sammanhang upptages blott vissa spörsmål av principiell betydelse för organisationen i dess helhet.

Först anföres ytterligare några synpunkter beträffande o r g a n i s a t i o n e n s o m f a t t n i n g.

Utredningen har föreslagit att den skadeavhjälpande organisationen skall dimensioneras med utgångspunkt från att, när organisationen kan behöva träda i verksamhet, beredskapsutrymning av de icke förvärsarbetande befolkningsgrupperna skett och planerad omflyttning genomförts av befolkningen i särskilt riskfyllda områden. Denna förutsättning för dimensioneringen har allmänt godtagits av remissinstanserna och för egen del anser departementschefen den realistisk. Med hänsyn till våra personella och materiella resurser synes det icke möjligt att anpassa den skadeavhjälpande organisationen efter det svåraste läget, nämligen att någon utrymning inte hunnit påbörjas före anfallet. Å andra sidan skulle det innebära alltför stort risktagande att utgå från att slutlig utrymning genomförts dessförinnan. Departementschefen finner sålunda den valda utgångspunkten innefatta en rimlig avvägning mellan tänkbara behov och våra möjligheter att tillgodose dem.

För att säkerställa att uppbyggnaden av civilförsvarsorganisationen sker planmässigt anser utredningen nödvändigt att organisationens omfång i personellt och materiellt hänseende fastställas av statsmakterna. Denna uppfattning, som delas av flertalet remissinstanser, biträdes. Endast på detta sätt synes det departementschefen möjligt att få erforderlig fasthet i organisationen. En del remissinstanser har i detta sammanhang framhållit, att organisationen inte bör genom statsmakternas beslut bindas så att en anpassning till utvecklingen försvåras. Med anledning härav uttalar departementschefen, att hans avsikt blott är, att ramen för organisationen skall läggas fast och allmänna riktlinjer uppdragas för organisationens uppbyggnad, varefter det får ankomma på civilförsvarsmyndigheterna att inom den fastställda ramen och enligt de närmare föreskrifter som kan erfordras utforma organisationen på ändamålsenligaste sätt. En sådan ordning är särskilt nödvändig nu, när de föreslagna organisatoriska nyheterna ännu icke blivit tillräckligt prövade.

Under remissbehandlingen har överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen och Sveriges civilförsvarsförbund anfört, att de tider, inom vilka civilförsvaret skall kunna intaga olika beredskapsgrader också bör fastställas. Det är enligt departementschefens mening en viktig fråga som här tagits upp. I sakens natur ligger, att civilförsvarets mobiliseringsberedskap bör svara mot beredskapen för vårt luftförvar eller, när det gäller utrymningsorganisationen, vara ännu högre. Emellertid föreligger f. n. icke tillräckligt underlag för en bedömning av vilka konsekvenser med avseende på den nya organisationen som ett fastställande av mobiliseringsberedskapen skulle få. Med hänsyn härtill torde det tills vidare få ankomma på civilförsvarsstyrelsen att meddela föreskrifter rörande tider för organisering av olika slag av enheter. Strävan bör därvid givetvis vara att ernå en så hög beredskap, som de vid varje tidpunkt förefintliga tillgångarna på materiel och utbildad personal medger. Därest särskilda åtgärder anses erforderliga för att nöjaktiga beredskapstider skall kunna upprätthållas, torde civilförsvarsstyrelsen ha att inge förslag härom i vanlig ordning.

Slutligen upptages i detta sammanhang också frågan om civilförsvarsorganisationens beväpning.

En del remissinstanser, framför allt överbefälhavaren och civilbefälharna, har kritiserat utredningens ståndpunkt, att civilförsvaret bör vara en obehäpnad organisation. Därvid har man särskilt framhållit, att civilförsvarets enheter och i synnerhet undsättningskårerna ofta icke torde kunna lösa sina uppgifter, om de icke beväpnas, eftersom militära styrkor icke kan avdelas för att ombesörja skyddet av civilförsvarsenheterna mot femtekolonnare och luftlandsatta fiender.

För egen del betonar departementschefen, att civilförsvaret är och alltjämt skall vara en civil organisation, som så långt möjligt bör ges en rent humanitär inriktning. Man bör nämligen från folkrättsliga synpunkter söka undvika

att tilldela civilförsvarets enheter stridsuppgifter. I föregående avsnitt har departementschefen måst konstatera, att avsteg från denna princip tills vidare får göras, såvitt avser civilförsvarspoliserna. Framför allt vid fullgörandet av bevakningsuppgifter måste nämligen denna kår vara beredd att upptaga strid. Civilförsvarspolis skall enligt utredningens förslag också ingå i undsättningskår för att bevaka dess depå och vid kårens förflyttning skydda den mot sabotage och mot anfall av enstaka fientliga soldater eller patruller. Enligt departementschefens mening bör undsättningskårens övriga del inte ha någon stridsuppgift. Utöver vad nu anförts framhålles, att en beväpning av civilförsvaret — vilka vapen som skulle komma i fråga är oklart men överbefälhavaren har i detta sammanhang t. o. m. nämnt luftvärn — skulle medföra krav på utbildning och övning av personalen i vapnets bruk och skötsel, vilket allt skulle inkräkta på den tid som står till förfogande för att göra personalen skickad att lösa de egentliga civilförsvarsuppgifterna. Departementschefen anser alltså i likhet med utredningen, att civilförsvaret med förut angivna undantag bör vara en obehäpnad organisation utan stridsuppgifter.

Av nyssnämnda ställningstagande följer, att departementschefen även delar utredningens uppfattning att värnpliktiga som erhållit uppskov för tjänstgöring i civilförsvaret icke under sådan tjänstgöring bör vara skyldiga att jämväl tjänstgöra i hemvärdet. Dock anses hinder icke böra möta mot att verksskyddets personal jämväl tjänstgör som hemvärns- eller driftvärnsmän.

Det allmänna civilförsvaret

Såsom framgår av vad departementschefen anför om huvuddragen av den nya civilförsvarsorganisationen avses stommen i det allmänna civilförsvaret alltjämt skola utgöras av ett inom civilförsvarsområde organiserat *lokalt civilförsvär*.

Utredningen har föreslagit en sådan ändring av rikets indelning i civilförsvarsområden, att områdena blir betydligt större, varigenom antalet områden minskas avsevärt. Förslaget, som främst föranletts av att ledningen av civilförsvarsverksamheten med hänsyn till verkningarna av de nya anfallsvapnen måste avse större områden än tidigare, har i princip godtagits av remissinstanserna. För egen del finner departementschefen av nyss angivna skäl en indelningsändring i den föreslagna riktningen ofrånkomlig. Liksom hittills torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma gränserna för de särskilda civilförsvarsområdena.

I den mån så befinnes lämpligt med hänsyn till ledningen av civilförsvaret bör de nuvarande civilförsvarsområdena, såsom civilförsvarsstyrelsen föreslagit, kunna bilda civilförsvardsdistrikt med särskild ledning under civilförsvarschefen. Departementschefen ansluter sig också till utred-

ningens tanke, att i varje kommun, utom där civilförsvarschefen har sin uppehållsplats, skall finnas ett ombud för honom med uppgift att svara för samverkan mellan kommunen och civilförsvaret, biträda vid inkvartering o. d.

Av de nuvarande tjänstegrenarna inom civilförsvaret, nämligen ordnings- och bevakningstjänst, observations- och förbindelsetjänst, brandtjänst, teknisk tjänst, gasskyddstjänst, sjukvårdstjänst, utrymnings- och socialtjänst samt undanförelse- och förstöringstjänst, kommer med hänsyn till vad tidigare anförts om civilförsvarets uppgifter endast den sistnämnda att helt utgå. Begränsningar i andra tjänstegrenar kan dock göras genom att säkerhetstjänst inte skall ingå i ordnings- och bevakningstjänsten, genom att bombrojning bortfaller från den tekniska tjänsten och i denna ingående röjnings- och reparationsverksamhet inskränkes till vad som erfordras i samband med räddningsarbete samt genom att socialtjänst i samband med utrymning delvis upphör.

Utredningen anser att beteckningen tjänstegren i fortsättningen endast bör avse verksamheten och icke såsom hittills även den organisation, som skall utföra verksamheten. Denna organisation finner utredningen i stället lämpligen kunna benämnas kår. Departementschefen delar utredningens uppfattning i denna terminologiska fråga.

I fråga om uppdelningen av civilförsvarsverksamheten på kårer har vissa invändningar gjorts mot utredningens förslag, främst med avseende på gas- och radiaskydd. Som förut framhållits bör den närmare utformningen av organisationen inte nu bindas genom beslut av statsmakterna. Det synes emellertid av vad som anförts i ärendet som om en fullständigt genomförd organisation av det lokala civilförsvaret lämpligen bör bestå av sex kårer, nämligen ledningskår, bevakningskår, brandkår, räddningskår, sjukvårdskår och skyddskår. Till sistnämnda kår skulle då såsom civilförsvarsstyrelsen föreslår kunna hänföras gas- och radiaskydd samt socialtjänst. I detta sammanhang betonas att det inte bör vara nödvändigt att göra samma uppdelning av tjänstegrenarna inom alla civilförsvarsområden. Det bör sålunda vara möjligt att i vissa områden sammanföra tjänstegrenarna på ett mindre antal kårer.

Flertalet av de erinringar som i övrigt gjorts mot utredningens förslag till lokal civilförsvarsorganisation hänför sig till den av utredningen beräknade personalramen. För hela riket har utredningen räknat med högst 175 000 personer i de lokala kårerna, varav ca 23 100 i ledningskårer, 35 000 i bevakningskårer, 39 900 i brandkårer, 27 700 i räddningskårer, 31 600 i sjukvårdskårer och 16 800 i utrymningskårer. Mot den princip som utredningen därvid följt, nämligen att personal uttages i fred huvudsakligen blott för de väsentligaste uppgifterna som kräver särskild utbildning, har invändningar rests endast beträffande vissa personal-

kategorier inom olika kårer. Till denna utredningens principiella uppfattning ger departementschefen sin fulla anslutning. Personalramen för det lokala allmänna civilförsvaret enligt de nuvarande planerna upptar, inberäknat de kommunala tekniska verken, omkring 450 000 personer, ett antal som icke kunnat vare sig rekryteras eller administreras eller tillräckligt utbildas och utrustas. Departementschefen understryker kraftigt, att den nya organisationen från början måste ges erforderlig fasthet genom att dess personal uttages enligt planerna och blir ordentligt utbildad och utrustad. Vid beredskap kan organisationen sedan förstärkas med personal för uppgifter av enklare slag, som inte fordrar särskild utbildning eller utrustning. Redan i fred bör dock, som civilförsvarsstyrelsen påpekat, organisationen tillföras en mobiliseringsreserv om ca 10 %, en förstärkning som förefaller särskilt angelägen mot bakgrunden av det förhållandet att utredningen inte räknat med någon personal för skifttjänstgöring.

På vissa punkter synes också med anledning av civilförsvarsstyrelsens påpekanden ytterligare personal böra i begränsad omfattning tillföras de särskilda kårerna. Sålunda torde en förstärkning böra ske med ca 3 000 man inom gas- och radiakskyddet för indikering, med ett fåtal experter på samma område i ledningsorganisationen samt med personal för observationstjänst, administrationstjänst, samarittjänst och socialtjänst. Där emot delar departementschefen utredningens uppfattning, att medicinalpersonal inte skall inskrivas i civilförsvaret utan att dess tjänstgöring där bör grundas på krigsplacering av vederbörande medicinalmyndighet. Behovet av övning av denna personal kan, enligt de förslag avseende utbildnings- och övningsverksamheten som behandlas i det följande, tillgodoses utan inskrivning i civilförsvaret. I detta sammanhang omnämnes ett förslag till sjukhärbargesorganisation, som berörts i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag. Som där anförts synes det av praktiska skäl ofrånkomligt att på civilförsvaret lägga uppgiften att upprätta sådana härbargen. Denna verksamhet anses böra samordnas med de åtgärder, som vidtages för att upprätta härbargen åt utbombade, och ombesörjas av den härför avsedda personalen. En förstärkning av denna personal kan från beredskapssynpunkt visa sig nödvändig men tills vidare torde frågan härom få lämnas öppen.

Från de sålunda anförda utgångspunkterna har departementschefen funnit att personalramen för det lokala allmänna civilförsvaret kan sättas till ca 210 000 personer. Det anses böra ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa personalramen för organisationen. Utbyggnadstakten får främst bestämmas av tillförseln av materiel och utbildningsorganisationens kapacitet.

Viss kritik har slutligen också riktats mot den föreslagna lokala civilförsvarsorganisationens *b e f ä l s f ö r h å l l a n d e n*. Kritiken har gått ut på att en förstärkning är nödvändig, främst beträffande brand- och räddningskåreerna. Som närmare utvecklas i det följande i samband med frågor rörande personalrekryteringen för det allmänna civilförsvaret, anser även

departementschefen en förstärkning av befälet i det lokala civilförsvaret erforderlig.

Den väsentligaste nyheten i det allmänna civilförsvarets organisation utgör de föreslagna *regionala undsättningskårerna*. Departementschefen anser att dessa kårer kommer att innebära ett utomordentligt värdefullt tillskott till civilförvarsorganisationen. Meningen är att enheterna skall bestå av vältränad personal, som i beredskap och krig hålles ständigt utryckningsberedd, och vars uppgift är att vid behov förstärka det lokala civilförsvaret inom viss region. Enligt departementschefens mening bör undsättningskå-
rerna huvudsakligen insättas för räddningsverksamhet och utföra eldsläckning endast i den mån så erfordras för räddningsarbetet.

Vad beträffar **u n d s ä t t n i n g s k å r e r n a s a n t a l o c h s t o r l e k** har någon invändning inte gjorts mot utredningens förslag att personalstyrkan totalt i riket skall uppgå till 10 000 man. Däremot har civilförvarsstyrelsen ansett, att varje kår bör omfatta ungefär 100 man mer än vad utredningen beräknat, vilket medför att styrelsen begränsar antalet kårer till 16 i stället för 22 enligt utredningens förslag. Styrelsen motiverar sitt ändringsförslag med att kårernas ledning måste förstärkas med särskilda stabsorgan. För egen del finner departementschefen den föreslagna personalramen för samtliga undsättningskårer, 10 000 man, lämplig. Utan att taga slutlig ställning till kårernas organisation — härutinnan synes ytterligare överväganden och försöksverksamhet böra komma till stånd — ansluter departementschefen sig till civilförvarsstyrelsens ståndpunkt, att ledningsorganisationen bör förstärkas med stabsorgan. Dock anses dessa organ böra ges mindre omfattning än vad styrelsen tänkt sig. Enligt departementschefens mening skulle personalstyrkan för en undsättningskår, inberäknat mobiliseringsreserv, lämpligen kunna sättas till ca 500 man, varigenom 20 kårer skulle kunna organiseras.

Som utredningen föreslagit bör **u n d s ä t t n i n g s k å r e r n a** inom sina regioner **g r u p p e r a s** så att de snabbt kan insättas i de huvudorter, för vilka kårerna i första hand är avsedda. Förläggningen torde kunna ordnas i lokaler, som tages i anspråk vid beredskap.

Uppsättningen av undsättningskår bör ankomma på den länsstyrelse inom vars län kåren grupperas. I den mån undsättningsområdet berör flera län, bör övervägas att låta civilbefälhavarna i första hand förfoga över kårerna.

I enlighet med utredningens förslag bör i det regionala civilförsvaret bibehållas den nuvarande organisationen av *gasskyddslaboratorier*.

Det råder heller ingen tvekan om värdet av att kunna utnyttja *helikoptrar och flygplan* i civilförsvarets verksamhet, men hur organisationen härför bör utformas torde få ytterligare övervägas.

Slutligen upptages här vissa spörsmål angående *personalrekryteringen* till det allmänna civilförsvaret.

Huvuddelen av de ca 210 000 personer, som enligt departementschefens beräkningar skulle inskrivas i det allmänna lokala civilförsvaret, måste med stöd av civilförsvarsplikt rekryteras bland kvinnor och bland män, som utträtt ur värnpliktsåldern. Emellertid är det väsentligt att personer med särskilda för civilförsvarsuppgifterna nödvändiga yrkeskvalifikationer kan tillföras organisationen, även om de är värnpliktiga. Behovet härav framträder i synnerhet inom sådana tjänstegrenar som ordningstjänst och brandtjänst, men även beträffande räddningstjänsten är behovet påtagligt. Vad nu anförts får särskild betydelse vid tillämpningen av uppskovsbestämmelserna för värnpliktiga. Utredningen har funnit att för en nöjaktig rekrytering av det lokala civilförsvaret skulle behövas ca 20 000 personer med uppskov. F. n. torde uppskovspersonalen uppgå till inemot 14 700. En ökning av uppskovsramen för det lokala civilförsvaret bör alltså ske under beaktande att personalen tillföres den del av totalförsvaret, där den bäst behövs.

När det gäller det regionala civilförsvaret, föreligger ingen erinran mot utredningens förslag att 9 500 värnpliktiga skall tillföras undsättningskårerna. Däremot anser överbefälhavaren att personalen bör överföras till civilförsvaret först vid 35 års ålder med en kvarstående repetitionsövning och inte som utredningen föreslagit vid 28 år med två kvarstående sådana övningar. Enligt departementschefens mening är personalens ålder inom angivna gränser icke av avgörande betydelse. Det väsentligaste synes vara att fullgod personal överföres till civilförsvaret. Överföringen till civilförsvaret bör dock om möjligt ske vid sådan tidpunkt att två repetitionsövningar kvarstår, som kan utnyttjas för utbildning i civilförvarstjänst, och senast vid 35 års ålder.

Av största intresse är de förslag rörande särskild befälsrekrytering till det allmänna civilförsvaret, som framkommit under remissbehandlingen. Sålunda har överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen i samråd funnit, att en reservbefälskår bör bildas inom civilförsvaret, varifrån skulle rekryteras befäl till såväl det lokala som det regionala allmänna civilförsvaret. Vid ytterligare överläggningar i denna fråga har man enats om att det lämpligaste vore att till civilförsvaret överföra dels 700 å 800 reservofficerare i 35-årsåldern, vilka i stället för kaptenskurs genomgår civilförsvarsutbildning, dels ungefär samma antal 35-åriga värnpliktiga som genomgått underofficersutbildning. Departementschefen finner en befälskader av nämnda storlek och sammansättning utgöra en utomordentlig tillgång för civilförsvaret. Den torde kunna ge stadga åt såväl den lokala som den regionala organisationen. Departementschefen förordar alltså att civilförsvaret tillföres nämnda reservofficers- och underofficersutbildade personal. De närmare formerna härför torde få ytterligare utredas.

Enskilda civilförvarsåtgärder

I den nuvarande civilförvarsorganisationen utgör *verkskyddet* ett komplement till det allmänna civilförsvaret och syftar till att tillgodose det särskilda behov av skydd, som föreligger vid anläggningar och företag. Av den nya organisationen av det allmänna civilförsvaret kan man visserligen förvänta större effektivitet än av den hittillsvarande, men det torde dock innebära en överskattning av det allmänna civilförsvarets förmåga att anta, att det skulle kunna övertaga verkskyddets uppgifter. På grund av omfattningen av skadegörelsen under ett krig med moderna hemortsbekämpningsmedel måste verkskyddet alltjämt anses ha en betydelsefull uppgift att fylla. Av särskild betydelse är härvidlag att verkskyddets personal — i motsats till det allmänna civilförsvarets — alltid befinner sig på skadeplatsen, då skadan inträffar, och är väl förtrogen med lokaliteterna där och med föreliggande möjligheter att begränsa skadorna; i synnerhet gäller detta skador genom brand. I likhet med utredningen anser departementschefen att verkskydd även framdeles bör organiseras till skydd för särskilda anläggningar, under förutsättning att anläggningarna på grund av sin belägenhet och sina uppgifter kan förväntas vara utsatta för mera påtaglig risk för skadegörelse genom krigshandlingar.

Utredningen anses emellertid ha ådagalagt att organisationen också på verkskyddens område kan i väsentlig utsträckning skäras ned — till båtnad för de företag, vilka det åligger att anordna och bekosta verkskydd — utan att fördenskull syftet med verkskydden förfelas. Begränsningen synes kunna omfatta både uppgifterna inom verkskydden och, framför allt, antalet i fred organiserade verkskydd.

Vad beträffar *verkskyddens uppgifter* har utredningen föreslagit att bevakning icke längre skall utgöra en verkskyddsuppgift utan övertagas av särskild vaktpersonal, som förordnas av polismyndighet. Detta förslag anser departementschefen sig emellertid icke kunna biträda med hänsyn till att under nuvarande ordning tillskapats en bevakningsberedskap vid enskilda företag, som måste anses värdefull och som därför bör bibehållas. Däremot delar departementschefen utredningens uppfattning att ordningshållning i fortsättningen icke bör vara en uppgift för verkskyddet. Behov av ordningshållning vid särskilda anläggningar torde nämligen föreligga endast i sällsynta undantagsfall. Verkskyddens uppgifter bör sålunda omfatta räddnings-, brand-, samarit- och bevakningstjänst. Självfallet måste också ledningen av verkskydden organiseras i fred. Flertalet av dessa verkskyddsuppgifter har, åtminstone vid de större industrierna och anläggningarna, sin motsvarighet även under fullt fredsmässiga förhållanden, vilket skapar en god grund för verkskydden att bygga på.

I fråga om den närmare sammansättningen av verkskydden och formerna för deras verksamhet samt deras ut-

rustning ansluter departementschefen sig i huvudsak till utredningens förslag, under framhållande dock att personalen inom verkskydden måste bli något större än utredningen föreslagit, eftersom bevakning alltjämt skall utgöra en verkskyddsuppgift. Därjämte bör, då så är påkallat, personalbehovet vid verkskydden bestämmas med beaktande av eventuell skiftgång. I enlighet med utredningens förslag skall i verkskydden icke inskrivas annan personal än den som måste erhålla särskild utbildning för att kunna utföra sina uppgifter. Departementschefen delar utredningens uppfattning att företagsledare eller annan personal i företagsledningarna i större utsträckning än hittills bör engageras för ledningen av verkskydden. Liksom utredningen anser departementschefen det icke påkallat att ledningscentraler för verkskydden alltid skall iordningställas. Inrättandet av sådana bör i stället vara beroende av förhållandena i det enskilda fallet, såsom att företagets anläggningar är utspridda över ett större område och liknande.

Vad beträffar den omfattning, vari verkskydd skall organiseras, föreslår utredningen att verkskydd i allmänhet skall anordnas endast i orter med mer än 5 000 invånare och vid anläggningar, där minst 100 anställda finnes. Förslaget innebär i stort att verkskydden koncentreras till de större anläggningarna på platser, där risken för anfall måste anses vara mera påtaglig. Den föreslagna regeln anses väl ägnad att läggas till grund för uttagningen av de anläggningar, vid vilka verkskydd skall anordnas. Med hänsyn till riskerna för ett krigsutbrott innan slutlig utrymning hunnit genomföras anser departementschefen, att man på detta område — liksom eljest vid bestämmandet av grunderna för uppbyggnaden av civilförsvarets skadeavhjälpare organisation — bör utgå från förhållandena, då beredskapsutrymning skett. Undantag från dessa regler bör emellertid kunna göras, dels så att verkskydd icke organiseras i de större städernas inre områden, dels så att anläggningar på orter med mindre än 5 000 invånare förses med verkskydd om de på grund av sin särskilda betydelse för krigsproduktionen måste anses utsatta för betydande risker för anfall. I särskilda fall kan det också visa sig nödvändigt att organisera verkskydd vid anläggningar, vilkas personal understiger 100 anställda, exempelvis då flera företag bedriver sin verksamhet i omedelbar närhet av varandra. Verkskydd bör i sådant fall organiseras gemensamt för företagen. Uttagningen av de anläggningar, vid vilka verkskydd skall organiseras, bör liksom hittills ske genom länsstyrelsernas försorg.

Såsom utredningen framhållit torde det i vissa fall vara rationellt att bilda en gemensam organisation för det allmänna civilförsvaret och verkskyddet. Framför allt torde detta vara fallet i industrisamhällen, där en enda eller några få industrier dominerar samhället. Ett sådant samgående synes böra bygga på överenskommelse mellan företaget eller företagen och civilförsvarsmyndigheten. För att underlätta tillkomsten av dylika överenskommelser bör möjligheter tillska-

pas att kompensera företagen för merkostnader, som föranleds av att verkskydden utbyggs för att kunna fullfölja även det allmänna civilförsvarets uppgifter i sådana orter.

En fråga som utredningen upptagit till särskild behandling är spörsmålet om verkskydd bör anordnas vid hamnar. Utredningen har stannat för att föreslå att verkskydd liksom hittills skall upprättas till skydd för själva hamnanläggningarna, dock endast i den mån de kan förväntas vara i bruk under krig. För egen del anser departementschefen att de uppgifter, som hittills åvilat verkskydden vid hamnanläggningarna, bör kunna övertagas av det allmänna civilförsvaret och förordar därför, att särskilda hamnverkskydd icke skall organiseras i fortsättningen. Vid anläggningar, som är belägna inom hamnområden, exempelvis fabriker, skall dock självfallet verkskydd organiseras, om förutsättningar i övrigt föreligger för skyldighet att anordna verkskydd.

Vid skolor och andra undervisningsanstalter samt vid bank- och försäkringsföretag, varuhus o. dyl. torde organiserandet av verkskydd i regel ej vara erforderligt.

Kostnaderna för verkskydden bör liksom hittills åvila ägaren eller innehavaren av den anläggning, till vars skydd verkskyddet är anordnat. De föreslagna och av departementschefen nu förordade nya grunderna för verkskyddens organisation och omfattning och därmed följande förenklingar torde emellertid, även om de samtidigt förutsätter en intensifiering av planläggningen och utbildningen på verkskyddets område, innebära väsentliga lättnader för företagen.

Utbildningen av verkskyddets personal bör i stort sett följa samma principer som utbildningen inom det allmänna civilförsvaret. Departementschefen återkommer härtill i ett senare avsnitt. Med hänsyn till likformigheten i verkskyddets och det allmänna civilförsvarets utbildning bör civilförsvarets utbildningsorganisation kunna påtaga sig utbildningen av verkskyddens personal. Kostnaderna för denna utbildning, utom såvitt avser personalen i högsta ledningen, bör emellertid liksom hittills bäras av de företag verkskydden tillhör. Hinder bör med hänsyn till ansvaret för kostnaderna ej föreligga för det enskilda företaget att självt anordna erforderlig utbildning med anlitan av de enskilda organisationer, som kan vara beredda att åtaga sig uppgiften. Från civilförsvarsmyndigheternas sida måste emellertid kontrolleras, att verkskyddspersonalens utbildning är tillfredsställande, liksom kontroll av verkskyddens ändamålsenlighet i övrigt ej heller kan undvaras. Kontrollen bör förenas med rådgivning i verkskyddsfrågor.

Vid den tid, då den nuvarande hemskyddsorganisationen tillskapades, var det av stor betydelse att en organisation stod till förfogande för att tillvarata de enskilda människornas möjligheter att göra en insats till skydd mot hemortsbekämpningen. Karakteristiskt för det moderna krigets me-

toder för hemortsbekämpning är emellertid den blixtsnabba, totala förstöringen av mycket stora områden och den samtida partiella skadegörelsen i ännu större områden. Därjämte kan synnerligen omfattande områden beläggas med radioaktivt utfall, mot vilket envar måste i görligaste mån skydda sig. I sådana lägen träder den enskildes förmåga att oberoende av en organisation hjälpa sig själv och bispringa andra i förgrunden. Departementschefen anser det därför angeläget, att förutsättningar skapas för en sådan *självskyddsverksamhet* av de enskilda, men finner åtskilliga skäl tala emot att en särskild organisation i fred uppbygges för denna verksamhet. Med hänsyn till de omfattande befolkningsomflyttningar, som kommer att äga rum under beredskap och krig, kan det icke antagas att en i fred upprättad organisation för självskyddet annat än i mycket begränsad omfattning skulle vara funktionsduglig, då den skulle träda i verksamhet. Administrativt skulle organisationen, som ju nödvändigtvis måste få en mycket stor omfattning, bli synnerligen tungrodd och någon effektiv kontroll över den skulle knappast kunna äga rum. Härtill kommer att det alltid skulle vara i hög grad tveksamt om de för organisationen uttagna personerna verkligen skulle visa sig vara de för uppgifterna lämpligaste. Departementschefen finner med hänsyn till det sagda, att man icke bör i fred tillskapa en organisation för självskyddet; självskyddsverksamhet bör kunna förberedas och utövas utan att en stor och otymplig organisation därför tillskapas. Däremot bör möjlighet finnas för civilförsvarsmyndigheterna att under beredskap och krig låta utse ledare för självskyddet inom de särskilda fastigheterna eller inom större enheter. Det vore också värdefullt om de frivilliga organisationernas verksamhet kunde leda till att i fred en kader av självskyddsledare skapades.

Om sålunda någon självskyddsorganisation icke bör uppbyggas i fred bör emellertid förutsättningar i fred skapas för självskyddsverksamheten genom att tillgång till den nödvändigaste materielen för sådan verksamhet tryggas och allmänheten bibringas elementära kunskaper om vad den bör iakttaga för att skydda sig själv och för att kunna göra en insats vid begränsningen av skadeverkningarna av anfall.

Intresset av att erforderlig materiel finnes att tillgå synes liksom hittills böra tillgodoses genom att skyldighet föreskrives för fastighetsägare att anskaffa och underhålla enklare brandskyddsutrustning och förbandsmateriel. Lämpligt torde vara att skyldigheten att hålla materiel i huvudsak knytes till skyldigheten att anordna normalskyddsrum. Tillsynen över att materiel finnes i föreskriven omfattning kan då utövas i samband med inspektionen av skyddsrummen.

Vad slutligen beträffar behovet av anvisningar till allmänheten rörande självskyddsåtgärder torde detta kunna tillgodoses på olika sätt. Självfallet bör från myndigheternas sida eftersträvas att väcka intresse för dessa frågor bland allmänheten, och vidare bör de möjligheter till spridning av informa-

tion tillvaratagas, som de enskilda civilförsvars- och försvarsorganisationernas verksamhet erbjuder. Just när det gäller självskyddsverksamheten räknar departementschefen med att de frivilliga organisationerna skall kunna göra betydelsefulla insatser både i fråga om upplysning och frivillig utbildning och framhåller, att han fäster särskild vikt vid dessa insatser.

Utbildningsfrågor

Civilförsvarsutredningen har vid sin genomgång av civilförsvarets olika verksamhetsområden även sökt bilda sig en uppfattning om ändamålsenligheten och effektiviteten av civilförsvarsutbildningen. Härvid har utredningen ansett sig kunna konstatera vissa svagheter hos den nuvarande undervisningen, såväl i fråga om dennas organisation som i avseende å dess innehåll. Såsom en väsentlig brist nämner utredningen frånvaron på vissa områden av centralt fastställda riktlinjer och anvisningar för utbildningen, vilket lett till att undervisningens uppläggning i alltför stor omfattning överlåtits på de enskilda instruktörerna och till följd därav blivit oenhetlig. En annan svaghet i nuvarande ordning finner utredningen vara att kursplanerna stundom gjorts alltför omfattande med hänsyn till den tid, som stått till förfogande för undervisningen, varför eleverna icke kunnat tillfredsställande tillgodogöra sig kunskapsstoffet. De angivna förhållandena synes innefatta allvarliga anmärkningar mot den nuvarande civilförsvarsutbildningen. De måste icke desto mindre anses förklarliga. Den osäkerhet i fråga om civilförsvarets uppgifter och om metoderna för uppgifternas fullföljande, som uppstått såsom en följd av den snabba krigstekniska utvecklingen i förening med en i huvudsak oförändrad civilförsvarsorganisation, måste självfallet återspegla sig även i utbildningsverksamheten. Det förslag till omorganisation av civilförsvaret, som nu framlägges, syftar emellertid till att undanröja denna tvekan genom att så långt möjligt klart avgränsa och konkret bestämma civilförsvarets uppgifter under hänsynstagande till krigstekniken i dag. Härmed skapas den primära förutsättningen för en ändamålsenlig uppläggning av civilförsvarsutbildningen i materiellt hänseende. Stoffet är likväl — inom det avgränsade området — stort och mångskiftande. De organ, som har att sörja för undervisningens uppläggning och för kursplanernas omsättning i praktisk undervisning, måste därför omsorgsfullt sovra bland materialet så att det väsentligaste och för civilförsvarsverksamheten grundläggande i första hand får tillbörligt utrymme och blir ordentligt inlärt. Härigenom vinnes i regel också att den utbildade personalen blir användbar för flera uppgifter än om utbildningen anordnas som en utpräglad specialistutbildning. Differentieringen i utbildningen bör sålunda icke drivas längre än som måste anses absolut oundgängligt. Vid sovringen bland materialet måste självfallet det för utbildningen ansvariga centrala organets bedömning vara utslagsgivande

och komma till uttryck i kursplaner och tydliga anvisningar till dem, som ute på fältet omhänderhar undervisningen.

De anmärkningar, som framförts mot den hittillsvarande civilförsvarsutbildningen, rör emellertid även den organisatoriska sidan av verksamheten, och i icke oväsentlig utsträckning har kritik också riktats mot den pedagogiska uppläggningsen av undervisningen. I den mån brister härvidlag föreligger, vilket i viss utsträckning synes vara fallet, måste orsakerna vara att finna i andra förhållanden än osäkerheten om civilförsvarets uppgifter och om tillvägagångssättet vid fullföljandet av uppgifterna. Vad som kan vara anledningen till dessa brister är emellertid i förevarande sammanhang av underordnat intresse, då redan avgränsningen av civilförsvarets uppgifter och den därmed följande omorganisationen av civilförsvaret nödvändiggör en omprövning från grunden av utbildningsverksamheten, varvid givetvis också organisationen av denna och metoderna för undervisningen kommer under bedömande.

När det gäller att bestämma de allmänna utgångspunkterna för uppbyggnaden av civilförsvarets utbildningsverksamhet i fred och att fixera målsättningen för denna måste avgörande vikt fästas vid den omständigheten, att i den nya civilförsvarsorganisationen i princip icke skall inskrivas annan personal än sådan som måste i fred utbildas för sina uppgifter och att denna personal skall utgöra stommen i det civilförsvaret, som skall vara verksamt under beredskap och krig. Avsikten är att det i fred organiserade civilförsvaret skall i mån av behov under beredskap och krig utbyggas genom att civilförsvarspliktiga, som tidigare inte inskrivits och utbildats, tages i anspråk. Man måste otvivelaktigt räkna med att åtminstone under krig den inskrivna och utbildade personalen icke förslår för alla de uppgifter, som möter civilförsvaret, utan måste utökas med personal, som icke är förtrogen med dess uppgifter och verksamhetsformer. Om en krigsorganisation, som uppbygges på detta sätt, skall kunna utföra sina uppgifter under ett kris- eller krigsläges påfrestningar, fordras självfallet att de som utbildats i förväg, behärskar sina uppgifter så väl, att de i sin tur kan leda och instruera dem som tillföres organisationen såsom förstärkning. Departementschefen anser emellertid att detta anspråk på utbildningen bör kunna tillgodoses. En förutsättning härför är dock att utbildningsverksamheten får en kraftfull ledning och en fast organisation, som tillföres erforderliga personella och materiella resurser; härvid anses det vara av särskild vikt, att pedagogisk sakkunskap får göra sig gällande vid utformningen av undervisningsmetoderna.

Den organisatoriska stadga och klara avgränsning av utbildningens innehåll, som måste sätta sin prägel på utbildningsverksamheten, får självfallet icke utesluta att vunna erfarenheter och nya krav, som den krigstekniska utvecklingen kan komma att ställa på civilförsvaret, föranleder jämkningar i en gång antagna riktlinjer och kursplaner. Det måste emellertid vid dylika

jämknings tillses, att utbildningen icke går sin egen väg utan ständigt ansluter sig till de uppgifter, som enligt föreliggande planer åvilar civilförsvaret.

Frågan vilka civilförsvarspliktiga som skall utbildas i fred är i första hand en fråga om vilka som skall i fred inskrivas i civilförsvaret. Den grundläggande tankegången i den nya civilförsvarsorganisationen är nämligen, såsom nyss framhållits, att i huvudsak endast sådan personal skall inskrivas, vars uppgifter fordrar särskild utbildning. Härjämte skall emellertid av beredskapsskäl inskrivning i mindre omfattning ske av annan personal. Med utgångspunkt från de för inskrivningen gällande principerna synes kretsen av dem, som skall utbildas i fred, kunna bestämmas i huvudsaklig överensstämmelse med utbildningsutredningens förslag. Detta innebär i stort sett att all befälspersonal utbildas och att därjämte sådana manskapskategorier, vilkas civilförsvarsuppgifter är av den karaktären att de inte kan fullföljas med mindre personalen besitter speciella kunskaper och färdigheter, skall erhålla utbildning. Någon skillnad i utbildning göres icke mellan det allmänna civilförsvaret och verkskyddet, då uppgifterna i princip är av enahanda karaktär, vare sig de skall fullgöras inom ett civilförsvarsområde eller vid en särskild anläggning. Vidare skall all inskriven personal undervisas i personligt skydd. Denna undervisning måste enligt departementschefens mening tillmätas särskild betydelse, då den bidrar till att bevara organisationen intakt och säkra dess funktionsduglighet under verksamheten i krig. Undervisningen i personligt skydd bör självfallet meddelas i samband med civilförsvarsutbildningen i övrigt för de personalkategorier, som skall undergå sådan utbildning.

De personalgrupper, som enligt utbildningsutredningens förslag undantages från utbildning i fred, utgör huvudsakligen sådan personal, som i sina civila yrken fullgör uppgifter av i stort sett samma slag som de civilförsvarsuppgifter, som avses för dem, exempelvis brandmän, medicinalpersonal, telefonister och radiotekniker. Även om verksamheten i civilförsvaret givetvis i olika avseenden skiljer sig från motsvarande verksamhet i de civila yrkena, torde dock skillnaderna icke vara större och bör heller icke göras större än att denna personal snabbt kan anpassa sig efter de speciella förhållandena inom civilförsvaret utan att någon särskild utbildning härför erfordras. Tillräcklig förtrogenhet med uppgifterna torde personalen kunna få i samband med de övningar, i vilka den — liksom alla civilförsvarspliktiga — kan beordras deltaga. Departementschefen anser därför icke att den kritik har fog för sig, som i några remissyttranden uttalats mot utbildningsutredningens urval av utbildningskategorier och som går ut på att alltför stora grupper inskriven personal undantagits från utbildning. Den sovring som skett understryker emellertid ytterligare betydelsen av att de personalgrupper som utbildas får en verkligt effektiv utbildning, som

möjliggör att de kan ge de icke utbildade handledning i viss utsträckning vid övningarna och självfallet även under beredskap och krig.

Det närmare bestämmandet av utbildningskategorierna bör lämpligen ske i samband med att utbildningstiderna fastställs. I vilken ordning detta skall ske beröres i samband med spørsmålet om utbildningstidernas längd.

De anspråk på förtrogenhet med civilförsvarsuppgifterna, som den nya — mindre men effektivare — organisationen ställer på personalen, fordrar i än högre grad än den hittillsvarande att utbildningen blir obligatorisk. Skyldigheten att undergå utbildning bör grundas på civilförsvarsplikten. I vilken utsträckning denna får tagas i anspråk för utbildning i fred bör såsom hittills angivas i civilförsvarslagen och regleras närmare för de olika personalgrupperna i en särskild kungörelse. Civilförsvarsutredningen har härvidlag föreslagit att inskriven civilförsvarspiktig skall vara skyldig att undergå utbildning i högst 30 dagar, dock att den som krigsplaceras i högre befälsbefattning eller i särskilt kvalificerad specialistbefattning skall vara skyldig att underkasta sig utbildning i högst 60 dagar. De angivna tiderna gäller utbildningen under hela den tid som vederbörande är civilförsvarspiktig. Denna tidsram för utbildningen, från vilken utbildningsutredningen utgått vid utarbetandet av sina förslag till utbildningstid för olika personalkategorier, anses lämna tillräckligt utrymme för den nödvändiga utbildningen även i de mest kvalificerade befattningarna. Departementschefen är emellertid angelägen framhålla att för det alldeles övervägande flertalet utbildningspliktiga utbildningstiden kommer att kunna sättas väsentligt kortare än de angivna maximitiderna. För lägre befäl torde sålunda utbildningstiden komma att röra sig mellan en och två veckor och för manskap, som skall utbildas huvudsakligen i deltidskurser, mellan 40 och 50 timmar. De förhållandevis korta utbildningstiderna förutsätter att ett sådant urval sker vid inskrivningen av personalen, att de civilförsvarspiktigas civila utbildning och sysselsättning kan utgöra en grund, på vilken civilförsvarsutbildningen kan bygga. Vidare förutsätter tiderna — enligt vad förut anförts — att undervisningen koncentreras till det väsentligaste kunskapsstoffet. Hur lång utbildningstid som, inom ramen för utbildningsplikten, skall gälla för de olika personalgrupperna anses böra fastställas av Kungl. Maj:t. Avgörande för ställningstagandet härvidlag är dels den omständigheten, att fastställandet av utbildningstiderna i åtskilliga fall, särskilt när utbildningen skall äga rum i form av heltidskurser, innebära relativt långtgående ingripanden i ett stort antal enskilda civilförsvarspiktigas förhållanden, dels att utbildningstidernas längd väsentligt återverkar på kostnaderna för utbildningsverksamheten.

För utbildningen av undsättningskårernas värnpliktiga personal bör emellertid gälla särskilda tider. På dessa kårer ställs mycket stora anspråk; de skall framför allt sättas in på de håll, där

katastrofsituationer uppkommit och där det lokala civilförsvaret icke rår med uppgifterna. Undsättningskårerna sammansättes därför till stor del av värnpliktig personal, som överförs till civilförsvaret från krigsmakten vid en ålder av 28—35 år. Den tid, som dessa värnpliktiga bör vara skyldiga att underkasta sig utbildning inom civilförsvaret, bör motsvara den tid, de eljest skulle ha för repetitionsövning tjänstgjort i krigsmakten. Med hänsyn till att dessa värnpliktiga om möjligt bör överföras till civilförsvaret när det återstår för dem att fullgöra två repetitionsövningar om vardera 30 dagar, för befäl 40 dagar, bör utbildningstiden i civilförsvaret bestämmas till högst 60, respektive högst 80 dagar. För den personal i undsättningskårerna, som icke är värnpliktig, bör utbildningstiden bestämmas efter samma grunder, som gäller för civilförsvarspersonal i allmänhet; utbildningen bör också i övrigt anordnas efter de kursplaner som i allmänhet gäller för de olika personalkategorierna.

Vid sidan av den utbildning, som syftar till att göra den civilförsvarspliktige skickad för den uppgift, för vilken han ursprungligen inskrivits, kan stundom en vidareutbildning visa sig erforderlig. Så kan vara fallet, om organisatoriska förändringar måste vidtagas, vilka leder till att den inskrivne omplaceras för annan tjänstgöring än den ursprungliga. Vidareutbildning bör då ske för den nya uppgiften, förutsatt att den tidigare utbildningen icke på grund av sin allmänna karaktär och koncentration på väsentligheterna kan anses vara tillfyllest jämväl för den inskrivnes nya befattning. Självfallet bör omplaceringar, vilka föranleder vidareutbildning inom annat verksamhetsområde än det ursprungliga, i möjligaste mån undvikas. Även om vidareutbildningen alltid måste hålla sig inom ramen för den maximala utbildningstiden enligt civilförsvarslagen, är riskerna för att en förnyad utbildning skall väcka olust och negativism hos den civilförsvarspliktige påtagliga. Lika stor restriktivitet i fråga om omplaceringar som föranleder vidareutbildning torde däremot icke behöva iakttagas, då omplaceringen innebär uppflyttning till befälsbefattning inom samma kår. I sådant fall innebär ju omplaceringen icke att den tidigare utbildningen blir onyttig.

Det intresse för frivillig utbildning inom civilförsvaret, som kan antagas föreligga i viss utsträckning, bör självfallet på allt sätt tillvaratagas och uppmuntras. Vid den obligatoriska utbildningen bör intresset för frivillig fortbildning stimuleras genom att värdet av god förtrogenhet med civilförsvarsuppgifterna framhålls. Däremot anser departementschefen det knappast rationellt att fortbildningskurser anordnas av utbildningsmyndigheterna, dels därför att anslutningen till sådana kurser måste antagas bli mycket varierande både lokalt och i fråga om ämnesområdena, dels därför att under avsevärd tid svårigheter torde komma att föreligga att frigöra lärare och instruktörer för undervisning vid fortbildningskurser, som ju faller utom ramen för den ordinarie utbildningsverksamheten. Det anses därför lämpligast att den frivilliga utbildningen anförtros de enskilda organisa-

tionerna, vilka enligt vad i fortsättningen kommer att föreslås bör erhålla bidrag till sin verksamhet.

Ett fullgott resultat av utbildningen förutsätter att denna kompletteras med tillämpningsövningar. Endast härigenom får de utbildade en konkret bakgrund till de inlärdade kunskaperna, vilket torde vara ett grundläggande villkor för att dessa icke skall snabbt förflyktigas. Övningarna bör dessutom, när de anordnas längre tid efter det utbildningen ägt rum, ha den funktionen att de återupplivar tidigare förvärvade kunskaper och färdigheter. Såsom utbildningsutredningen föreslagit kan övningsverksamheten väl organisatoriskt skiljas från själva undervisningen men en samordning med denna synes dock nödvändig. Övningarna måste sålunda, om de skall fylla syftet att befästa de teoretiskt inhämtade kunskaperna, avse samma kunskapsområden som undervisningen behandlat och i allt utgöra en tillämpning av det kunskapsstoff, som de utbildade tillägnat sig vid den teoretiska undervisningen. Då övningarna — bortsett från dem som anordnas av civilförsvarsstyrelsen — skall äga rum i länsstyrelsernas regi, medan ansvaret för undervisningen enligt vad i fortsättningen föreslås skall ligga på ett särskilt centralt organ, måste samordningen mellan övning och undervisning åvägabringas genom att länsstyrelserna fortlöpande hålles underrättade om undervisningens innehåll och om hur långt den framskridit. Övningarna bör såsom utredningarna föreslagit till en början ske med mindre enheter för att senare omfatta de större organisatoriska eller territoriella enheterna, dvs. hela kårer eller hela civilförsvansområden. Den av länsstyrelserna bedrivna övningsverksamheten bör vidare kompletteras med övningar, anordnade av civilförsvarsstyrelsen, vid vilka även samverkan mellan civilförsvaret och andra grenar av totalförsvaret kan prövas.

Enligt utbildningsutredningens förslag skall särskild repetitionsutbildning icke längre förekomma. Detta förslag anser departementschefen sig kunna biträda, varvid emellertid förutsättes att övningsverksamheten får sådan omfattning, att den förmår fylla den hittillsvarande repetitionsutbildningens uppgift. Detta torde endast kunna ske, om det elementära kunskapsstoffet ägnas en kort genomgång i anslutning till sådana övningar, som anordnas längre tid efter det den deltagande personalen undergått sin utbildning. Härvid bör också nyheter inom civilförsvarets organisation och verksamhet bringas till deltagarnas kännedom. Dessa moment i övningsverksamheten, vilka står utbildningen nära, kräver enligt departementschefens mening att instruktörer i någon utsträckning medverkar vid dylika övningar. Det är emellertid att märka, att regelmässigt endast en begränsad del av de i övningen deltagande torde ha sin utbildning så långt bakom sig, att behov av en teoretisk genomgång av kunskapsstoffet föreligger.

Departementschefen är icke nu beredd att taga ställning till frågan, i vilken omfattning övningar skall anordnas. Såsom redan angivits bör fre-

kvansen av övningarna göras beroende av undervisningens fortskridande. Den bör också ansluta till den takt, vari civilförsvaret tillföres materiel. Vid sådant förhållande anses det lämpligast att omfattningen av övningsverksamheten får närmare bestämmas först sedan den nya utbildningsorganisationen blivit verklighet och tillförlitligt underlag finnes för ett bedömande av i vilken takt färdigutbildade enheter kommer att kunna organiseras. En yttersta gräns för övningsverksamhetens omfattning bör dock sättas genom att den tid, under vilken civilförsvarspliktig skall vara skyldig deltaga i övningar, bestämmas till 60 timmar under varje treårsperiod. Det är departementschefens avsikt att föreslå ett stadgande av sådant innehåll i den nya civilförsvarslag, som nu är under utarbetande i inrikesdepartementet. Denna tid torde vara tillräcklig för att erforderliga övningar skall kunna anordnas såväl med mindre enheter genom länsstyrelsernas försorg som med större enheter på centralt initiativ. I samband med att frekvensen av övningarna närmare bestämmas, bör planer för såväl den lokala som den centrala övningsverksamheten på längre sikt upprättas.

Särskild utbildning av 18-åriga kvinnor i sjukvård torde även framdeles böra anordnas i civilförsvarets regi och äga rum oavsett att vederbörande ej inskrivits i civilförsvaret. Härigenom skapas nämligen en reserv av personal, som besitter elementära kunskaper i att omhänderta skadade och att lämna första hjälpen vid olycksfall och som efter kompletterande undervisning kan inlemmas i civilförsvaret i krig. Därjämte har utbildningen stort värde som förutsättning för ett effektivt självskydd bland allmänheten. Utbildningen bör, såsom utbildningsutredningen föreslagit, omfatta 12 timmar. Det bör — i likhet med vad som gäller för annan lokal utbildning — ankomma på länsstyrelserna att sörja för att utbildningen kommer till stånd, antingen med anlitan av civilförsvarets utbildningsorganisation eller genom att enskilda organisationer genomför utbildningen enligt avtal med länsstyrelserna. Hittills har skyldigheten att undergå sådan utbildning knutits till stadigvarande bosättning eller sysselsättning vid anläggning eller byggnad, där verkskydd eller hemskydd skall vara organiserat. Då hemskyddet försvinner i den nya organisationen bör skyldigheten givas annan anknytning exempelvis till stadigvarande bosättning i ort, där skyldighet att anordna enskilda skyddsrum föreligger.

Utbildningsutredningen har vidare föreslagit att undervisningen i brandskydd och olycksfallsvård i de allmänna skolorna skall utvidgas från nuvarande 10 timmar till 20 timmar. På de skäl, som skolöverstyrelsen åberopat i sitt remissvar, finner departementschefen sig icke kunna förorda en sådan utökning av tiden.

Ett spørsmål som anmäler sig vid omorganisationen av civilförsvaret och fastställandet av nya tider för skyldigheten att undergå utbildning är frågan i vilken utsträckning tidigare genomgången utbildning bör anses tillfyllest och — sett ur den enskildes

synvinkel — få tillgodoräknas såsom fullgjord utbildningstid. Rikt punkten härvidlag bör självfallet vara att så långt möjligt undvika förnyad utbildning som huvudsakligen skulle innebära en upprepning av vad den civilförsvarspliktige tidigare inhämtat. Vid uttagning till utbildning bör därför undersökas om den tillämnade utbildningen helt eller delvis motsvarar utbildning, som den civilförsvarspliktige tidigare genomgått, och om så befinnes vara fallet, bör han befrias från förnyad utbildning i motsvarande avsnitt.

Då den hittillsvarande utbildningsplikten varit bestämd till visst antal timmar per kalenderår torde några komplikationer i samband med tillgodoräkning av tidigare fullgjord utbildningstid icke behöva inträda vid övergången till den nya ordningen.

Behovet av att meddela allmänheten anvisningar i självskydd synes kunna tillfredsställande tillgodoses genom att en upplysningsskrift sprides bland allmänheten, behandlande de elementäraste skyddsåtgärderna och upptagande en redogörelse för de hjälporgan, som i krig skall bistå allmänheten. Det torde också kunna förväntas att intresset för olika skyddsåtgärder i ett skärpt läge stegras och leder till att tidningar, radio och television sprider kunskap om hur man bör skydda sig. Att de frivilliga organisationerna genom informations- och utbildningsverksamhet på detta område kan förväntas fylla en väsentlig uppgift har departementschefen haft anledning att betona i flera sammanhang.

Härefter behandlas organisationen för utbildningen och därmed sammanhängande spörsmål.

Vad därvid först beträffar ledningen av civilförsvarets utbildningsverksamhet synes den kritik, som, enligt vad förut angivits, riktats mot nuvarande ordning, ge vid handen, att en centralisering av ansvaret för utbildningen är påkallad i syfte att åvägabringa samordning mellan kurserna för de olika utbildningskategorierna och enhetlighet i utbildningen av varje kategori för sig. Med en dylik centralisering skapas också förutsättningar för att undervisningen får en pedagogiskt lämplig uppläggning över hela linjen, i det den centrala ledningen kan tillgodogöra sig pedagogisk sakkunskap vid utarbetandet av kursplanerna och meddelandet av riktlinjer för undervisningen på ett helt annat sätt än de lokala utbildningsorganen. Dessa torde nämligen endast i begränsad utsträckning ha tillgång till pedagogisk sakkunskap för en så pass speciell utbildning som civilförsvarsutbildningen. Kontrollen av i vad mån utbildningen förmår tillgodose de krav på tjänstbarhet hos personalen, som den nya organisationen förutsätter, torde också bli väsentligt effektivare, om samtliga kursplaner fastställes centralt och lokala avvikelser i utbildningen därigenom undvikas. Däremot torde det höra ankomma på länsstyrelserna att fullgöra de uppgifter som hänför sig till administrationen av utbildningsverksamheten i länen, varmed bl. a. avses uttagning av den personal som

skall utbildas, tillhandahållande av lokaler för utbildningen, anskaffande av instruktörer och undervisningsmateriel, handläggning av kostnadsfrågor i samband med utbildningen och dylikt.

Utbildningsutredningen har föreslagit att den centrala ledningen av utbildningsverksamheten skall utbrytas ur civilförvarsstyrelsen och anförtros en särskild utbildningsnämnd, vilken skulle tillföras sakkunskap på det pedagogiska området och även i övrigt sammansättas så, att den skulle bli ett utpräglat specialorgan för utbildningsverksamheten. Utredningen förutsätter att ett sådant nybildat specialorgan har större möjligheter att få allmänheten att omfatta utbildningen med förtroende än ett inom civilförvarsstyrelsen utbyggt organ för utbildningsfrågor. Mot utredningens förslag har åtskilliga remissinstanser haft invändningar att göra, vilka företrädesvis gått ut på att civilförvarsstyrelsen såsom den centrala, ansvariga civilförvarsmyndigheten också bör bära ansvaret för utbildningen. För egen del finner departementschefen att båda uppfattningarna har fog för sig och att i själva verket skillnaden mellan dem inte är så stor som det vid första anblicken kan synas. Enligt utredningens förslag skall det nämligen sörjas för att erforderligt samband mellan nämnden och styrelsen kommer till stånd genom att styrelsens chef jämte chefen för styrelsens organisationsbyrå skall ingå i nämnden, den förre såsom nämndens ordförande, medan enligt den andra uppfattningen utbildningsfrågorna bör inom styrelsen åvila en särskild byrå, vilken skall tillföras sakkunskap i dylika frågor. Med hänsyn till att utbildningsverksamheten under tiden för den nya civilförvars- och utbildningsorganisationens uppbyggnad kommer att ställas inför mycket stora och uppenbarligen även svårbemästrade arbetsuppgifter anser departementschefen emellertid utbildningsverksamheten mest be- tjänt av att ett särskilt och på utbildningen i hög grad specialiserat organ handhar ledningen av verksamheten och förordar därför att denna ledning under uppbyggnadsskedet anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med utbildningsutredningens förslag, varefter en omprövning av frågan bör äga rum. Det betonas emellertid att en nära samverkan mellan styrelsen och nämnden måste etableras, dels därför att garantier måste föreligga för att utbildningen täcker de områden, som civilförvarsverksamheten avser, dels med hänsyn till att styrelsen fastställer riktlinjer för och i viss omfattning själv anordnar övningar, vilka givetvis måste utgöra en praktisk tillämpning av sådana kunskaper och färdigheter, som utbildningen avsett att bibringa personalen.

De återverkningar på civilförvarsstyrelsens organisation, som inrättandet av en utbildningsnämnd medför, liksom den närmare sammansättningen av nämnden, beröres i ett senare sammanhang.

För att uppnå det bästa resultatet av undervisningen vore det givetvis önskvärt att undervisningen i sin helhet ägde rum koncentrerat i form av heldagsundervisning. Av kostnadsskäl låter sig emellertid detta

göra endast i begränsad omfattning; heldagsutbildningen måste huvudsakligen förbehållas personalen i befälsställning, medan manskapsutbildningen regelmässigt måste äga rum såsom kvällskurser. Vissa möjligheter att i manskapsutbildningen, exempelvis såsom avslutning på kurserna, lägga in heldagsundervisning bör emellertid föreligga.

För heldagsundervisningen bör mera permanenta utbildningsanordningar finnas att tillgå. Vad härvidlag beträffar utbildningen av det högre befälet anses det nu nödvändigt att en permanent statlig civilförsvarsskola inrättas, vid vilken eleverna förlägges i internat och en koncentrerad undervisning bedrivs. Skolan bör vidare sörja för utbildningen av instruktörer, vilka skall stå till förfogande för undervisning på det lokala och regionala planet av lägre befäl och manskap. Den sakkunskap i utbildningsfrågor, som skolan företräder, bör dessutom kunna tagas i anspråk för att utöva överinseendet över den lokala utbildningen. Skolan kommer härigenom att utgöra ett viktigt komplement till utbildningsnämnden; skolan blir ej blott ett slags verkställande organ i förhållande till nämnden utan kommer också att kunna förse den med material för bedömningen av utbildningsläget. Vid sådant förhållande anses det lämpligt att skolan och nämnden får ett gemensamt kansli.

Skolan anses böra inrättas för samtidig undervisning av omkring 60 elever, vilket torde ungefärligen kunna täcka behovet av utbildning av högre befäl och instruktörer, då civilförsvaret omorganiserats. Under uppbyggnadsskedet torde utbildningsbehovet emellertid bli väsentligt större med hänsyn till att vid sidan om befälsutbildningen ett förhållandevis stort antal instruktörer måste nyutbildas eller erhålla kompletterande utbildning. Vid denna ökade tillströmning av elever, liksom då framdeles utbildningsbehovet tillfälligt kan komma att överstiga det normala, bör utbildning, i stort sett motsvarande den som äger rum vid skolan, meddelas vid de fältavdelningar av skolan, som bör inrättas för att i första hand omhändera utbildningen av det lägre befälet. Enligt utredningen skulle fyra sådana fältavdelningar motsvara det varaktiga behovet av undervisningsanstalter för den lägre befälsutbildningen. Departementschefen förordar att under den centrala civilförsvarsskolan upprättas erforderligt antal fältavdelningar, vid vilka eleverna — liksom vid centralskolan — erhåller koncentrerad heltidsundervisning och förlägges i internat.

Vid centralskolan bör undervisningen handhavas av civilförsvarslärare, av vilka ett mindre antal bör vara fast knutna till skolan genom heltidsanställning och övriga lärare ha deltidstjänstgöring eller tjänstgöring mot arvode per timme. Undervisningen vid fältavdelningarna bör ombesörjas av väl kvalificerade instruktörer. Därjämte bör, i den mån vid fältavdelningarna bedrivs utbildning av högre befäl, som på grund av platsbrist icke kunnat emottagas vid centralskolan, dennas lärarkrafter såvitt möjligt tillfälligt biträda vid fältavdelningarna med undervisning i särskilt viktiga av-

snitt. Den lokala utbildningen slutligen bör helt omhänderhavas av instruktörer och äga rum i tillfälligt disponerade lokaler. Liksom hittills bör kommunerna vara skyldiga att tillhandahålla lokaler och ställa sin materiel till förfogande för undervisningen.

Även för utbildningen av undsättningskårernas värnpliktiga personal bör, såsom utredningen föreslagit, en fast utbildningsanstalt inrättas. Alternativet härtill, nämligen att denna utbildning anordnas vid militära anläggningar, där plats tillfälligt kan beredas, kan departementschefen icke förorda. Detta alternativ skulle nämligen skapa alltför stor osäkerhet om möjligheterna att genomföra utbildning vid tidpunkter, då sådan behövs och då tillgången på lärarpersonal och utbildningsläget i övrigt gör utbildningen lämplig. Vidare är det sannolikt att svårigheter skulle uppstå att erhålla kvalificerad lärarpersonal, som vore villig att bedriva undervisningen på ständigt växlande platser. Från kostnadssynpunkt inställer sig också betänkligheter mot detta alternativ, i det rese- och traktamentskostnaderna för lärarpersonalen och erforderlig administrationspersonal tydligen skulle bli avsevärda.

Vid den fasta utbildningsanstalten bör undervisningen med hänsyn till de särskilda krav, som ställes på undsättningskårernas funktionsduglighet, i de viktigaste avsnitten handhas av heltidsanställda civilförsvarslärare och i övrigt av timlärare och kvalificerade instruktörer. Liksom vid den centrala civilförvarsskolan erfordras vid utbildningsanstalten viss administrationspersonal.

Anstalten synes böra inrättas i anslutning till den centrala civilförsvarskolan, varigenom förutsättningarna för ett effektivt utnyttjande av lärarkrafterna vid de båda skolorna väsentligt förbättras. Vidare kan vid centralskolan inrättade övningsanordningar utnyttjas gemensamt, och den fördelen vinnes, att eleverna vid centralskolan får tillgång till övningstrupp. Även administrativt torde det vara fördelaktigt att skolorna är belägna i anslutning till varandra.

Såsom av det föregående framgått förutsätter också den nya utbildningsorganisationen, att instruktörer anlitas för utbildningen av manskapet och det lägre befälet. Därjämte måste, såsom tidigare framhållits, instruktörer medverka vid övningsverksamheten ehuru i begränsad omfattning. Antalet instruktörer torde emellertid kunna bestämmas avsevärt lägre än det nuvarande, dels och framför allt därför att civilförsvarsutbildningen i fred enligt förslaget omfattar betydligt färre civilförsvarspliktiga än med den nuvarande organisationen, dels med hänsyn till att väsentliga undervisningsuppgifter lägges på civilförsvarslärarna vid de fasta utbildningsanstalterna. Utbildningsutredningen har — med utgångspunkt från förhållandena då den nya organisationen realiserats — beräknat behovet av instruktörer till 240 mot nuvarande ca 2 700. Departementschefen är emellertid icke övertygad om att man kan skära ned instruktörskåren så radikalt som utredningen föreslagit. Såsom civilförsvarsstyrelsen påpekat i

sitt remissyttrande torde man redan av geografiska skäl böra räkna med ett större antal instruktörer. Utredningen har ej heller räknat med något behov av instruktörer i samband med övningsverksamheten. Sannolikt torde med hänsyn till dessa förhållanden i allt omkring 400 instruktörer behövas. Departementschefen är angelägen att i detta sammanhang framhålla att en ökning av instruktörskadern icke betyder ökade kostnader för utbildningsverksamheten sedan instruktörerna väl själva utbildats, eftersom de åtnjuter ersättning efter den tid de tjänstgör. Kostnaderna för utbildningen av ytterligare ett antal instruktörer torde i det långa loppet kompenseras av att rese- och traktamentskostnader i samband med instruktörernas undervisningsverksamhet kan nedbringas på grund av större spridning av instruktörerna över landet.

Självfallet är det av största vikt såväl för möjligheterna att planmässigt genomföra utbildningen av civilförsvarets personal som ekonomiskt att instruktörerna efter avslutad utbildning ställer sig till förfogande för undervisning. Heltidsanställning synes kunna komma i fråga endast i undantagsfall såsom vid fältavdelningarna. Emellertid bör, såsom utbildningsutredningen föreslagit, en minimitjänstgöring fixeras för instruktörerna i samband med att tjänstgöringsavtal upprättas.

Frågan om instruktörsarvodenas storlek avses att upptagas till behandling i samband med prövningen av anslagsäskandena för budgetåret 1960/61.

Såsom i det föregående betonats medför den minskade civilförsvarsorganisationen att skärpta krav måste ställas på utbildningen av personalen. Detta medför i sin tur att större anspråk än hittills kommer att ställas på instruktörernas kunskaper och förmåga att meddela undervisning. Med hänsyn härtill anser departementschefen i likhet med utbildningsutredningen, vars förslag på denna punkt icke mött någon gensaga under remissbehandlingen, att utbildningen av instruktörerna måste förbättras, särskilt i vad det gäller att bibringa dem insikter i pedagogik. I stort sett biträdades utredningens förslag rörande uppläggningsen av instruktörsutbildningen. Departementschefen anser emellertid att man icke kan undvara en högre instruktörskurs, avsedd att ge kompetens för undervisning av högre befäl och för den mest kvalificerade civilförsvarsundervisningen i övrigt, exempelvis vid undsättningskårernas utbildningsanstalt. Av vad tidigare anförts framgår att instruktörer i viss utsträckning måste anlitas även för utbildning av högre befäl, nämligen vid civilförvarsskolans fältavdelningar i den mån dessa mottager elever, som icke kunnat beredas plats vid centralskolan. Därjämte måste instruktörer med högre utbildning anses vara en värdefull tillgång vid de större civilförsvarsövningarna, vilka — särskilt för ledningspersonalens del — för att ge det bästa utbytet bör föregås av en koncentrerad genomgång av de viktigaste uppgifterna. Högre instruktörskurser torde emellertid behöva anordnas endast sporadiskt för att täcka uppkommande behov av högt kvalificerade instruktörer och bör då

kunna anordnas vid den centrala civilförvarsskolan vid tidpunkt som är lämplig med hänsyn till tillströmningen av elever i övrigt.

Vad slutligen beträffar utbildningsförhållandena under uppbyggnaden av det nya civilförsvaret och den nya utbildningsorganisationen har i det föregående antytts några utvägar att bemästra uppkommande svårigheter, nämligen den förstärkning av ledningen av utbildningsverksamheten, som utbildningsnämnden innebär, och den elasticitet i fråga om civilförvarsskolans kapacitet, som fältavdelningarna möjliggör. Tillgången på instruktörer, som förvärvat kompetens enligt den nya ordningen måste däremot självfallet i början bli synnerligen begränsad. Intill dess instruktörsutbildningen, vilken bör vara en av civilförvarsskolans första uppgifter, börjat lämna resultat, bör de mest kvalificerade av de hittillsvarande instruktörerna anlitas för undervisning enligt nya ordningen.

Takten i utbildningen av personalen i den nya organisationen torde delvis böra ansluta sig till den takt, vari materielanskaffningen till civilförsvaret sker. Utbildningsorganisationen torde däremot böra uppbyggas så snabbt förhållandena medger.

Civilförvarsstyrelsen

Statens organisationsnämnds förslag angående civilförvarsstyrelsen har utarbetats på grundval av det förslag till organisation av vårt civilförvar, som civilförvarsutredningen redovisat i sitt huvudbetänkande. I det föregående har departementschefen icke förordat några sådana ändringar att de på något mera genomgripande sätt inverkar på den föreslagna organisationen av civilförvarsstyrelsen. Organisationsnämndens förslag — som tillkommit efter ingående undersökningar och som i allt väsentligt godtagits av remissinstanserna — bör därför i huvudsak kunna läggas till grund för en omorganisation av styrelsen. Ett effektivt arbetande centralt organ för ledningen av vårt civilförvar är nämligen en oavvislig förutsättning för att den nya civilförvarsorganisationen i sin helhet skall kunna förverkligas.

Såsom organisationsnämnden framhållit har civilförvarsstyrelsen f. n. icke en adekvat organisation för de arbetsuppgifter, som redan nu åvilar styrelsen. Planeringsverksamhet, varmed avses fastställandet av målet för civilförvarsverksamheten och samordningen av denna, samt krigsplanläggningsarbete och skyddsrummbyggnad är tre områden, inom vilka styrelsen måste effektiviseras. Då remissmyndigheterna tillstyrkt, att styrelsen erhåller en starkare organisation, har de särskilt framhållit behovet av ett staborgan inom styrelsen.

För egen del anser departementschefen sig sålunda i huvudsak kunna godtaga organisationsnämndens förslag till central civilförvarsorganisation. Beträffande vissa speciella organisationsfrågor anföres dock följande. På organisationsbyrån har föreslagits särskild personal för handläggning av

ärenden rörande verkskydd, undanförsel och förstöring. I anslutning härtill erinras om att i det föregående förordats, att ansvaret för undanförsel och förstöring skall överflyttas till riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Verkskyddsuppgifterna torde utan särskild personalutökning kunna anförtros sektionen för skadeavhjälpande åtgärder. För handläggning av de speciella frågorna angående undsättningskårerna erfordras däremot ytterligare personal inom organisationsbyrån. Denna personal bör ingå i sektionen för skadeavhjälpande åtgärder. Beträffande tekniska byråns organisation har departementschefen icke något annat att invända än att det föreslagna ritkontoret bör ingå som en del i planeringssektionen. Det förutsättes vidare, att Kungl. Maj:t skall äga vidtaga de jämkningar i civilförsvarsstyrelsens organisation, som betingas av omständigheterna.

Beträffande ledningen av utbildningsverksamheten har i det föregående i samband med behandlingen av utbildningsfrågorna förordats, att denna verksamhet i enlighet med utbildningsutredningens förslag skall ledas och genomföras av en utbildningsnämnd. Styrelsens chef skall vara självskrivnen ordförande i nämnden, som även i övrigt bör sammansättas på sätt utbildningsutredningen föreslagit, nämligen dels av självskrivna ledamöter, däribland civilförsvarsskolans rektor, dels ock av ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t. Utbildningsnämnden och civilförsvarsskolan bör ha ett gemensamt kansli, som ställes under ledning av nämndens verkställande ledamot, skolans rektor.

Riksbrandinspektören torde i avbidan på brandlagsrevisionens förslag böra vara brandteknisk rådgivare åt civilförsvarsstyrelsen men icke föredragande i krigsbrandärenden. Ansvaret för civilförsvarets brandtjänst skall i stället, som organisationsnämnden föreslagit, åvila organisationsbyrån. De befattningshavare för fredsbrandförsvaret, som civilförsvarsstyrelsen f. n. tillhandahåller riksbrandinspektören, bör alltjämt tills vidare stå till riksbrandinspektörens förfogande. Beträffande riksbrandinspektörens ställning och uppgifter tillstyrkes således helt organisationsnämndens förslag.

Beträffande personalen vid civilförsvarsstyrelsens förråd anses anledning icke nu föreligga att vidtaga några ändringar. Det föreslås alltså, att verkstadsrörelsen i Hyllstofta alltjämt tills vidare får äga bestånd.

Departementschefen biträder i huvudsak organisationsnämndens förslag beträffande civilförsvarsstyrelsens sammansättning men föreslår därutöver, att chefen för det nya stabsorganet skall vara ledamot av styrelsen.

Departementschefen övergår här efter till att närmare behandla själva personalorganisationen inom civilförsvarsstyrelsen och föreslår därvid — under hänvisning till bilaga B — följande förändringar i förhållande till organisationsnämndens förslag.

Inrättandet av 1 assistenttjänst på organisationsbyrån (sektionen för skadeavhjälpande åtgärder), 1 tjänst som assistent/ingenjör på tekniska byrån (planeringssektionen) samt 2 kontorsbiträden på organisations-

byråns resp. tekniska byråns expeditioner anser departementschefen sig icke f. n. kunna tillstyrka. I övrigt anföres följande beträffande personalorganisationen.

Centralplaneringen. Chefen för detta stabsorgan kommer att få en mycket betydelsefull ställning inom ämbetsverket särskilt under tiden för uppbyggnaden av vårt nya civilförsvär. Med hänsyn härtill föreslås, att ifrågasvarande befattningshavare med tjänstebenämning byråchef placeras såsom extra tjänsteman i lönegraden B 1. Den föreslagne förste byråsekreteraren torde med hänsyn till arbetsuppgifternas art böra erhålla placering i 23 lönegraden. Vidare föreslås, att det föreslagna kontorsbiträdet utbytes mot ett kanslibitråde.

Civilförsvärsöverläkaren anses med hänsyn till den beräknade tjänstgöringstiden böra upptagas i 25 lönegraden å löneplan A.

Administrativa byrån. Den föreslagna amanuens tjänsten å kamerala sektionen bör i stället upptagas som byråassistent i 19 lönegraden. Den föreslagna kontorsskrivaren avses skola svara för anskaffning, förrådshållning och distribution av kontorsmateriel för styrelsens interna behov, förande av inventarieförteckning m. m. Med hänsyn till arten av dessa göromål föreslås i stället för tjänsten som kontorsskrivare en expeditionsvaktstjänst. Vidare anses behov föreligga av ytterligare en expeditionsvakt (bilförare) i 7 lönegraden att disponeras i första hand vid skolverksamheten. Beträffande inköpsverksamheten föreslås icke någon annan ändring i förhållande till organisationsnämndens förslag än att en assistent i 17 lönegraden placeras i 15 lönegraden. Vad härefter angår förrådsverksamheten kan departementschefen icke tillstyrka den föreslagna befattningen som förste byråingenjör i 21 lönegraden utan föreslår i stället inrättandet av en byråingenjörsbefattning i 19 lönegraden. Icke heller tillstyrkes assistenttjänstens placering i 17 lönegraden utan föreslås i stället 15 lönegraden. Beträffande biträdespersonalen å förrådssektionen föreslås en kontorist, ett kanslibitråde och ett kontorsbitråde. Dessutom bör under denna byrå redovisas en förrådsförvaltare i 17 lönegraden avsedd för civilförsvärsstyrelsens centrala förråd i Malmby. Den kollektivanställda förrådspersonalen anses böra avlönas från förrådsanslag.

Organisationsbyrån. Under chefen på planeringssektionen erfordras två byråinspektörer i 21 lönegraden, 1 byråassistent i 19 lönegraden, 2 assistenter i 17 lönegraden, 1 assistent i 15 lönegraden och 1 kansliskrivare i 10 lönegraden. För sektionen för skadeförebyggande åtgärder erfordras utöver sektionschefen en byråinspektör i 21 lönegraden, 1 byråassistent i 19 lönegraden och 1 assistent i 17 lönegraden. I sektionen för skadeavhjälpande åtgärder torde utöver sektionschefen böra ingå 2 byråinspektörer i 21 lönegraden (därav en för verkskyddsärenden), 1 byråassistent i 19 lönegraden samt 1 assistent i 17 lönegraden. För organiserandet av undsättningskårerna föreslås dessutom följande personal, nämligen 1 förste byrå-

inspektör i 23 lönegraden samt 1 assistent i 15 lönegraden. Förste byråinspektören bör besitta erfarenhet av militär organisation. Personaldetaljens personal torde böra utgöras av 1 byråinspektör i 21 lönegraden och 1 assistent i 17 lönegraden.

Tekniska byrån. Cheferna för sektionerna anses böra placeras i 24 lönegraden. Av de byråingenjörer, som föreslagits inplacerade i 19 lönegraden på de 4 sektionerna, bör 1 befattningshavare på varje sektion (på planeringssektionen med kompetens från väg- och vattenbyggnadslinje eller husbyggnadsteknisk linje och på elektrosektionen med kompetens från mekanistlinje) i stället placeras i 17 lönegraden (ingenjör). Ritpersonalen bör utgöras av 1 byråingenjör i 19 lönegraden och 1 ingenjör i 15 lönegraden. I övrigt föreslås icke någon annan ändring i förhållande till organisationsnämndens förslag till lönegradsplacering än att 1 föreslagen förste byråingenjör i 21 lönegraden på byggnadssektionen (med kompetens från väg- och vattenbyggnadslinje eller husbyggnadsteknisk linje) upptages som byråingenjör i 19 lönegraden samt 1 föreslagen ingenjör i 17 lönegraden på elektrosektionen placeras i 15 lönegraden.

För *övningssektionen* föreslås följande personalstat, nämligen 1 byrådirektör i 24 lönegraden, 2 byråassistenter i 19 lönegraden, 1 tekniker i 12 lönegraden och 1 kontorsbiträde.

Beträffande den personal, som alltjämt tills vidare skall stå till riksbandsinspektörens förfogande, föreslås icke någon ändring. Detta föranleder att på personalförteckningen bör upptagas 1 förste byråsekreterare i lönegrad Ao 23. Vidare bör 2 arvodesanställda ingenjörer, som tillfälligt erfordras för slutförande av vissa uppgifter rörande brandmateriel, överföras från sakanslag till civilförsvarsstyrelsens avlöningsanslag.

Oaktat utbildningsverksamheten inom civilförsvaret — såsom föreslås i det följande — kommer allt bedrivas i nuvarande provisoriska former för nästa budgetår anser departementschefen det nödvändigt, att utbildningsnämndens verksamhet påbörjas redan under nämnda budgetår för att förbereda, planlägga och organisera hela den nya utbildningsverksamheten. Detta förutsätter att någon del av den blivande permanenta civilförsvarsskolans personal kan träda i funktion samtidigt med utbildningsnämnden för att medverka i planläggningsarbetet. Härför ävensom för handläggning av utbildningsfrågor beträffande undsättningskårerna beräknas följande personal: 1 rektor i lönegrad Be 1, 1 förste byråsekreterare i Ae 21, 1 byråassistent i Ae 19 och 1 kanslibitråde i Ae 7. Departementschefen har även övervägt att för utbildningsverksamheten föreslå inrättande av 1 befattning som studierektor i 24 lönegraden, men anser att med inrättandet av denna tjänst bör kunna anstå något år. För den nuvarande innehavaren av tjänsten som chef för utbildnings-, övnings- och krigsplanläggningsbyrån beräknas för vissa speciella arbetsuppgifter för tiden t. o. m. augusti 1960 en särskild tjänst i lönegrad Be 1.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits kommer civilförsvarsstyrelsens personal — bortsett från civilförvarsskolans nuvarande personal som bör provisoriskt bibehållas, samt övrig tillfällig personal — fr. o. m. nästa budgetår att uppgå till sammanlagt 133 tjänstemän. Av dessa bör 42 — därav 15 i lönegrad A 5 — erhålla ordinarie anställning. I förhållande till civilförsvarsstyrelsens nuvarande personaluppsättning innebär departementschefens förslag en ökning med 12 tjänstemän.

Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de övergångsbestämmelser som kan befinnas erforderliga för organisationens genomförande.

Civilförsvarets administration i länen

För att civilförsvarets administration skall bli rationell och effektiv måste uppenbarligen en omorganisation ske även på det regionala och lokala planet. Av särskild betydelse anses vara, att civilförsvarscheferna därvid ges bättre möjligheter än nu att förbereda sig för sina uppgifter i krig och att ägna sig åt krigsplanläggningen. Från denna synpunkt vore det av stort värde, om civilförsvarscheferna kunde befrias från administrationsarbetet i fred.

Som organisationsnämnden visat, skulle en betydande rationalisering av civilförsvarets fredsorganisation i länen vinnas, om det administrativa arbetet centraliserades till länsstyrelserna. Den försöksverksamhet som bedrivits i Södermanlands län har givit de bästa erfarenheter av en sådan organisation. Undersökningarna ger också vid handen att, trots den förstärkning av länsstyrelsernas civilförvarssektioner, som därvid måste företagas, väsentliga kostnadsbesparingar står att vinna av omorganisationen.

Genom den fortlöpande kontakt och de ofta återkommande konferenser, som civilförvarssektionen enligt förslaget skall hålla med varje civilförsvarschef i länet, torde denne bli väl orienterad om organisationen i civilförvarsområdet och om planläggningen för civilförsvaret.

Med hänsyn till vad nu anförts förordar departementschefen i princip, att det av organisationsnämnden framlagda förslaget till ny fredsorganisation för civilförsvaret i länen, vilket biträtts av utredningen och det alldeles övervägande antalet remissinstanser, genomföres. Klart är emellertid, att en omedelbar övergång till centraliserad administration inte kan ske. Det anses fördenskillt lämpligt att övergången i huvudsak får anstå till budgetåret 1960/61, men den bör med all kraft förberedas av civilförsvarsstyrelsen och länsstyrelserna redan under nästa budgetår.

Givet är att man vid den närmare utformningen av organisationen bör beakta de särskilda förhållandena i de olika länen. Hur denna utformning bör göras, torde få prövas i samband med anslagsäskandena för den nya organisationen. Till dess anses också böra anstå med ställningstagandet

till frågan, om några principiella avsteg från organisationsnämndens förslag kan behöva göras, framför allt med avseende på våra största städer, och om det är möjligt att i stället för civilförvarssektionen inrätta en försvarssektion i länsstyrelserna, avsedd för alla grenar av det civila försvaret.

Vad slutligen beträffar frågan huruvida ledande civilförvarspersonal inom länsstyrelsen i krig bör placeras i det lokala civilförsvaret anses denna böra bedömas helt efter de särskilda förhållandena i länen. Liksom hittills bör det sålunda ankomma på länsstyrelsen att utse civilförvarscheferna.

Principerna för materielanskaffning och förrådshållning

Avsaknaden av en plan för civilförsvarets materielanskaffning har utan tvekan utgjort en allvarlig svaghet i uppbyggnadsarbetet. Det har sålunda inte varit möjligt att få en överblick över anslagsbehoven och inte heller har civilförvarsmyndigheternas planeringsverksamhet kunnat bedrivas fullt ändamålsenligt. I samband med att civilförsvarets omfattning och organisation prövas bör därför en anskaffningsplan för materielen upprättas.

Utredningen har som en allmän princip utgått från att anskaffning i fredstid bör ske av sådan materiel som eljest icke finns att tillgå med tillräcklig grad av snabbhet vid ett mobiliseringstillfälle. Övrig materiel anses vid behov kunna tagas i anspråk med förfoganderätt. Med hänsyn till betydelsen av att snabbt kunna krigsorganisera civilförsvaret måste principen anses riktig och departementschefen förordar att den lägges till grund för materielanskaffningen. Därvid förutsättes, att för anskaffning endast kommer i fråga sådana materielslag, som oundgängligen erfordras för att god beredskap skall vinnas, och att en noggrann prövning sker från fall till fall av möjligheten att tillföra organisationen den erforderliga materielen först i ett beredskapsläge. Departementschefen understryker utredningens påpekande, att nyanskaffning av materiel bör ske på sådant sätt, att ett visst antal enheter inom samtliga kårer alltid är funktionsdugliga.

En särskild fråga i detta sammanhang är i vilken utsträckning personlig beklädnadsutrustning skall anskaffas till civilförvarspersonalen och i vilken omfattning lämpliga sådana persedlar kan tillhandahållas av de civilförvarspliktiga själva. Att viss del av personalen bör förses med tjänstedräkt synes klart. Så är redan nu avsett beträffande civilförvarspolisen. Några remissinstanser har hävdats att all civilförvarspersonal borde kunna utrustas enhetligt med tjänstedräkt. Departementschefen är f. n. inte beredd att ansluta sig till denna uppfattning och vill inte nu förordna en längre gående anskaffningsplan i denna del än vad utredningen föreslagit. Slutligt ställningstagande till omfattningen av ifrågavarande anskaffning torde få

ske i samband med prövningen av de årliga anslagsbehoven till verksamheten.

Vad utredningen anfört beträffande anskaffning av gasmasker biträdades. Som tidigare anförts är det också angeläget att erforderliga instrument anskaffas för indikering av radioaktivitet.

I fråga om materielens förvaring och vård anses tillräckliga skäl inte föreligga att göra ändring i de principer som nu gäller för ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Den nuvarande ordningen medför obestriddliga fördelar, framför allt därigenom att sakkunnig tillsyn erhålles över sådana materielslag, som användes i den kommunala verksamheten. Beträffande frågan i vad mån materiel skall kunna utlämnas till de enskilda civilförsvarspliktiga anser departementschefen i likhet med civilförsvarsstyrelsen det böra ankomma på den myndighet som har att svara för beredskapen att efter anvisningar av central myndighet göra bedömningen.

Frivillig civilförsvarsverksamhet

Värdet av de insatser, som de frivilliga försvarsorganisationerna gjort för civilförsvaret, framhålls. Den upplysnings- och utbildningsverksamhet organisationerna bedrivit har varit av största betydelse för att hos allmänheten skapa intresse för civilförsvaret och förståelse för dess mål och medel.

Det förslag till fortsatt nydaning av civilförsvaret, som nu framlägges, minskar på intet sätt betydelsen av frivilliga insatser, fastän självfallet en anpassning efter de nya förhållandena bör ske. I likhet med utredningen framhålls särskilt vikten av att de frivilliga organisationerna medverkar till att söka höja allmänhetens förmåga till självskydd. En annan betydelsefull uppgift har organisationerna i fråga om fortbildningen av inskriven personal.

Med hänsyn till vad nu anförts, anser departementschefen att statsmakterna även i fortsättningen bör stödja den frivilliga verksamheten på civilförsvarets område. Därvid bör, såsom utredningen och ett flertal remissinstanser framhållit, eftersträvas att denna verksamhet får bredast möjliga förankring hos de olika organisationerna. Däremot synes det departementschefen inte lämpligt att man från statsmakternas sida söker åstadkomma någon uppdelning av verksamheten mellan organisationerna utan i den mån flera organisationer kan vara ägnade att bedriva samma verksamhet bör de kunna erhålla statligt stöd för sin verksamhet.

Som utredningen anfört bör de statliga stödåtgärderna avse även andra utbildningsbehov än dem som sammanhänger med självskyddet och fortbildningen. Departementschefen anser också, att stöd liksom förut bör lämnas till den upplysningsverksamhet rörande civilförsvaret, som utövas av de frivilliga organisationerna.

Kostnader och tidsplan för uppbyggnaden av den nya organisationen

Civildörsvarsutredningen har vid sina kostnadsberäkningar utgått från att den föreslagna organisationen skall metodiskt uppbyggas under en tioårsperiod. Sammanlagda kostnaderna för denna uppbyggnad har beräknats till 760 milj. kronor, varav cirka 280 milj. kronor till materielanskaffning och 200 milj. kronor till skyddsrum. I enlighet härmed skulle statens kostnader för civildörsvaret komma att uppgå till 76 milj. kronor årligen under en tioårsperiod.

Redan i direktiven för civildörsvarsutredningen framhölls angelägenheten av att en tidsplan för civildörsvarets uppbyggnad upprättades; att man framlade en plan för hur civildörsvarets behov skulle kunna tillgodoses inom en rimlig kostnadsram. I remissyttrandena har också mycket kraftigt understrukits nödvändigheten av att en sådan tidsplan upprättas.

För egen del kan departementschefen ansluta sig till nyssnämnda synpunkter. En viss tidsplan och en ungefärlig kostnadsram måste anses som en förutsättning för att civildörsvaret i dess nya utformning skall nå stabilitet och verkligen bli effektivt. Uppbyggnaden av civildörsvarsorganisationen kan därigenom grundas på en målmedveten och långsiktig planering, vilket inte minst ur ekonomiska synpunkter är av största betydelse. Vad angår kostnaderna torde de ändringar i utredningens förslag till organisation av civildörsvaret, som i det föregående förordats, icke nämnvärt påverka de kostnadsberäkningar, som civildörsvarsutredningen framlagt. Dessa torde därför i stort sett kunna tjäna som riktlinjer för uppbyggnaden av vårt nya civildörsvar. Även när det gäller uppbyggnadstidens längd anses utredningens förslag böra tjäna som riktlinje, men givetvis måste här liksom på andra områden det statsfinansiella läget bli avgörande för den takt, med vilken en utbyggnad kan äga rum. Utbyggnaden anses av olika skäl böra ske successivt även så till vida att kostnadsökningarna under de närmaste budgetåren får begränsas i förhållande till vad utredningen tänkt sig. Därefter bör emellertid frågan om avvägningen av kostnaderna för civildörsvaret — framför allt på grund av civildörsvarets stora betydelse i vårt totalförsvar — upptagas till prövning i samband med att kostnadsramarna för det militära försvaret omprövas för tiden efter budgetåret 1960/61.

I enlighet med vad tidigare anförts måste uppbyggnaden av civildörsvaret börja med att de centrala organen ges resurser att påbörja allt det organisations- och planläggningsarbete m. m., som är oundgängligen nödvändigt för att den nya civildörsvarsorganisationen skall kunna börja genomföras. För nästa budgetår bör därför medel anvisas för påbörjandet av den förstärkning och omorganisation av civildörsvarsstyrelsen som blir erforderlig. Härutöver torde endast en förhållandevis obetydlig ökning av

kostnaderna erfordras, sammanlagt omkring 2,3 milj. kronor. Uppbyggnaden i övrigt av civilförsvaret anses böra påbörjas först fr. o. m. budgetåret 1960/61.

Anslag å driftbudgeten för budgetåret 1959/60

Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar. Med utgångspunkt från vad i det föregående föreslagits beräknas medelsbehovet till avlöningar på följande sätt.

Anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* bör upptagas till 600 000 kronor.

Från anslagsposten till *arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t*, torde böra utgå arvode till generaldirektörens ställföreträdare med 1 800 kronor, arvoden till fyra lekmannarepresentanter med tillhopa 6 000 kronor, arvode till en militärassistent med 1 500 kronor samt arvode motsvarande lön enligt 24 löneklassen till en tjänsteman för handläggning av ärenden huvudsakligen avseende det förebyggande brandförsvaret. Departementschefen förutsätter liksom hittills att å befattningen förordnas ett högre brandbefäl och att en tjänst som byråassistent i lönegrad Ae 19 hålles vakant under den tid dylik sakkunnig finnes förordnad. Anslagsposten bör upptagas till avrundat 37 000 kronor.

För de pensionsavgifter nämnda brandbefäl kan ha att erlægga under tjänstledighet från ordinarie befattning beräknas ett belopp av 5 000 kronor. Denna ersättning föreslås såsom hittills skola utgå från en särskild anslagspost benämnd *vissa pensionskostnader*. Då ersättningen kan bli av växlande storlek, bör denna anslagspost uppföras förslagsvis.

Vad beträffar anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* beräknas för avlöningar till extra ordinarie personal m. m. 1 710 000 kronor. För arvoden åt särskilda sakkunniga avses 125 000 kronor, vilket belopp icke torde få disponeras utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t, samt för arvoden åt ledamöter, suppleanter och sekreterare i krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar 6 000 kronor. Anslagsposten beräknas alltså till 1 841 000 kronor.

Anslagsposten till *rörligt tillägg* beräknas till 360 000 kronor.

För *kompensation för höjda folkpensionsavgifter* beräknas 15 000 kronor.

Det för budgetåret 1959/60 erforderliga avlöningsanslaget uppskattas alltså till 2 858 000 kronor.

Civilförsvarsstyrelsen: Omkostnader. Anslagsposten till sjukvård föreslås uppräknad med 1 000 kronor till 7 000 kronor.

Till reseersättningar upptages ett med 30 000 kronor förhöjt belopp.

Delposten till övriga expenser upptages med 209 000 (+ 79 000) kronor.

Vidare förordas, att anslagsposten till publikationstryck uppräknas med

200 000 kronor för att möjliggöra för styrelsen att bland allmänheten sprida en informationsskrift.

Anslaget bestämmes alltså till 715 000 kronor.

Civildéforsvarsområdenas administration: Avlöningar. Såsom tidigare anförts bör nuvarande organisation i civildeforsvarsområdena i huvudsak bibehållas oförändrad under nästa budgetår. Vissa automatiska utgiftsstegringar för löneklassuppflyttningar, kompensation för höjda folkpensionsavgifter m. m. medför ett ökat medelsbehov med i runt tal 50 000 kronor. På grund härav bör anslaget uppräknas med motsvarande belopp. Anslaget bör alltså uppföras med 5 770 000 kronor.

Civildéforsvarsområdenas administration: Omkostnader. För reseersättningar beräknas för nästa budgetår 248 000 (+ 73 000) kronor. Anslagsposten till expenser föreslås i enlighet med styrelsens förslag uppräknad med 480 000 kronor. Anslaget bestämmes alltså till 1 420 000 kronor.

Utbildnings- och övningsverksamhet. Såsom tidigare framhållits bör utbildnings- och övningsverksamheten under nästa budgetår bibehållas vid sin nuvarande utformning och omfattning. Medelsbehovet under anslaget minskar emellertid dels emedan organisationen med biträdande länsinstruktörer numera helt avvecklats, dels ock till följd av att kostnaderna för utbildning och övning i viss sambandstjänst fr. o. m. nästa budgetår torde få bestridas från annat anslag. Med anledning härav föreslås, att anslaget nedräknas med 144 000 kronor. I enlighet med det anförda skulle anslaget för nästa budgetår uppföras med 5 760 000 kronor.

Inspelning av instruktionsfilm. I enlighet med vad tidigare anförts anses anslaget böra upptagas med samma belopp som i gällande riksstat eller med 40 000 kronor.

Bidrag till vissa frivilliga organisationer. Det föreslås, att ifrågavarande anslag till följd av vad tidigare anförts för nästa budgetår upptages med samma belopp som i gällande riksstat eller med 322 000 kronor. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma om anslagets fördelning på avsedda ändamål.

Försöksverksamhet. Det torde icke råda någon tvekan om forskningens betydelse, då det gäller att skapa anordningar för ett effektivt skydd åt civilbefolkningen och den civila verksamheten mot de moderna anfallsmedlen. De forskningsarbeten och försök, som omfattas av styrelsens äskande, finner departementschefen värdefulla, och de anses därför böra komma till stånd. Det föreslås att anslaget i enlighet med civildeforsvarsutredningens förslag och styrelsens yrkande uppföres med 400 000 (+ 150 000) kronor.

Engångsanskaffning av materiel. Reservationen på anslaget per den 31 december 1958 utgjorde 17 493 360 kronor, varav 8 889 716 kronor bundits genom beställningar. De vid samma tidpunkt disponibla medlen uppgick således till 8 603 644 kronor. I sistnämnda belopp ingick besparingar med i runt tal 2 500 000 kronor.

Såsom framgår av det föregående har civilförvarsutredningen ingående övervägt och redovisat det totala behovet av den civilförvarsmateriel, som bör anskaffas i fred, samt framlagt kostnadsberäkningar härför. Utredningens förslag torde i stort få tjäna som grundval för civilförvarets framtida materiella uppbyggnad. Medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår anses dock böra bedömas från samma utgångspunkter som för innevarande budgetår. Med hänsyn till uppkomna besparingar anses anslaget för nästa budgetår icke böra upptagas till högre belopp än 1 500 000 kronor. Förslagen medelsanvisning jämte uppkomna besparingar torde medgiva anskaffning av bl. a. brand-, alarmerings- och radiomateriel samt radiak-instrument för tillgodoseende av de mest trängande behoven.

Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, för vilka ändamål de för nästa budgetår anvisade medlen och de uppkomna besparingarna å anslaget må användas.

Anskaffning av viss förbrukningsmateriel. Det belopp, som alltjämt är disponibelt på anslaget, anses vara tillräckligt för den materielanskaffning, som erfordras under nästa budgetår. Anslaget anses därför även för nästa budgetår kunna uppföras med ett formellt belopp av 100 kronor.

Förvaring och underhåll av viss materiel m. m. Ett flertal förrådslokaler är f. n. olämpliga för sitt ändamål. I fråga om materielens förpackning och uppläggning på ett ur beredskapssynpunkt lämpligt sätt är läget i flera län otillfredsställande. Med hänsyn till nämnda förhållanden anses, att anslagsposten till förrådshållning bör uppräknas.

Till lokalhyror beräknas i likhet med styrelsen 840 000 (+ 120 000) kronor. Till avlöning av den fast anställda förrådspersonalen beräknas ett belopp av 1 020 000 (+ 30 000) kronor och till ersättning till tillfällig personal 520 000 (+ 140 000) kronor. Till underhåll och reparation föreslås oförändrat 1 250 000 kronor. Därvid har beräknats 400 000 kronor för förrådsbyggnader i länen. De för ifrågavarande förrådsbyggnader avsedda medlen torde icke få disponeras av civilförvarsstyrelsen utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t. För kontrollkostnader rörande vapen och ammunition m. m. upptages oförändrat 50 000 kronor och för övriga utgifter 450 000 (+ 75 000) kronor.

Till drift av statsägda alarmerings- och radioanläggningar beräknas oförändrat belopp 215 000 kronor.

Anslaget uppföres alltså med 4 500 000 (+ 365 000) kronor.

Vissa löpande kostnader för civilförsvarets verksamhet inom civilförvarsområdena. Beträffande statsbidrag till Aktiebolaget Stockholms spårvägar för anordnande av vissa skyddsrum torde samtliga ifrågavarande anläggningar icke komma att utföras under nästa budgetår. Med hänsyn härtill och på grund av viss ofullständighet i det förebragta utredningsmaterialet förordas, att medelstilledningen för nästa budgetår begränsas till 300 000 (— 189 000) kronor. Till kostnader för demontering av skyddsrum m. m. föreslås en med 6 000 kronor ökad medelsanvisning. I övrigt har departementschefen intet att erinra mot styrelsens förslag till medelsanvisning.

I enlighet med det anförda uppföres anslaget med 620 000 (— 70 000) kronor.

Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar för civilförvarsändamål. Med utgångspunkt från vad anförts inledningsvis i detta avsnitt torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat 500 000 kronor.

Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. Beträffande befolkningsskyddsrummen pågår alltjämt utredning om bl. a. behovet av platser och skyddsrummens lokalisering. Underlag för förslag till lämpliga objekt för utbyggnad saknas därför. Härtill kommer att medel å tillhoppa cirka 11 miljoner kronor redan finns tillgängliga för byggande av befolkningsskyddsrum. Styrelsens medelsäskanden för nya skyddsrumsanläggningar för nästa budgetår har därför liksom för innevarande budgetår i huvudsak begränsats till ledningscentraler i s. k. fullträffsäkert utförande.

Med hänsyn till reservationerna på anslaget, vilka uppgick till cirka 37 miljoner kronor den 30 juni 1958 och till cirka 40 miljoner kronor vid 1958 års utgång, anser departementschefen icke erforderligt, att medel nu äskas för täckande av merkostnader på grund av höjda byggnadskostnader.

Hittills har medel anvisats för 63 s. k. fullträffsäkra ledningscentraler. För en av dessa avser medelsanvisning endast första etappen och erfordras för anläggningens färdigställande 400 000 kronor. Det förordas, att detta belopp anvisas för nästa budgetår. Härjämte tillstyrkes, att 800 000 kronor anvisas för färdigställande av två anläggningar i södra delen av landet. Styrelsens begäran om medel för påbörjande av sex nya ledningscentraler biträder departementschefen så till vida, att han för första etappens utbyggnad av fem centraler beräknar 1 500 000 kronor.

I enlighet med det anförda skulle till fullträffsäkra ledningscentraler för nästa budgetår böra anvisas 2 700 000 kronor.

Till frågan om anvisande av medel för inträffade kostnadsfördyringar för befolkningsskyddsrum i Stockholm och Västerås kan departementschefen — när fullständiga redovisningar beträffande kostnaderna ännu ej föreligger och underlaget för bedömningen även i övrigt är bristfälligt — icke nu taga ställning.

För statsbidrag till kompletteringskostnader för tidigare färdigställda normalskyddsrumsanläggningar beräknas 110 000 kronor.

Vad angår de kommunala tekniska verken förordas, att medel anvisas för nästa budgetår för utförande av vissa kompletterande skyddsanordningar vid vattenverket i Alelyckan och transformatorstationerna K 2 och K 3 i Göteborg. Departementschefen har intet att erinra mot de av styrelsen härför beräknade beloppen 53 000, 170 000 resp. 67 000 kronor.

Tillhopa anses sålunda till statsbidrag för merkostnader vid kommunala tekniska verk för nästa budgetår böra anvisas 290 000 kronor.

Vid bifall till förslagen skulle för nästa budgetår böra anvisas sammanlagt 3 100 000 (— 1 200 000) kronor.

Bidrag till kommuner för anordnande av vissa trafik- och skolskyddsrum. I likhet med civilförsvarsstyrelsen anser departementschefen anslaget böra upptagas med samma belopp som i gällande riksstat eller 1 500 000 kronor.

Viss sambandsverksamhet. Anslag för detta ändamål finnes icke uppfört i gällande riksstat.

I årets statsverksproposition (bil. 13, p. 186) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Viss sambandsverksamhet för budgetåret 1959/60 beräkna ett förslagsanslag av 823 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål erforderliga medel anses böra uppdelas på två anslag, ett förslagsanslag, benämnt *Viss sambandsverksamhet*, och ett reservationsanslag, benämnt Anskaffning av viss sambandsmateriel. Anslaget till Viss sambandsverksamhet anses för nästa budgetår böra uppföras med 273 000 kronor.

Anskaffning av viss sambandsmateriel. Anslag för detta ändamål finnes icke uppfört i gällande riksstat.

Under åberopande av vad anförts under föregående punkt föreslås, att anslaget uppföres med 550 000 kronor. Vidare förordas att vid utgången av innevarande budgetår förefintlig behållning av de medel under anslaget till Engångsanskaffning av materiel, som under budgetåren 1957/58 och 1958/59 anvisats till anskaffning av viss sambandsmateriel, överföres till förevarande anslag.

Kapitalinvesteringar budgetåret 1959/60

Vissa skyddsrumsanläggningar. För telestyrelsens m. fl. statliga myndigheters anläggningar beräknas 1 220 000 kronor samt för komplettering av vissa anläggningar för länsstyrelserna 30 000 kronor. Vidare föreslås, att 650 000 kronor anvisas för viss särskild skyddsrumsanläggning.

Anordnande av en civilförvarsskola m. m. I det föregående har redogjorts för departementschefens ställningstagande till civilförvarsutbildningens framtida utformning och omfattning. Därvid har föreslagits, att i utbildningsorganisationen skall ingå en civilförvarsskola för högre befälsutbildning och utbildning av civilförvarsinstruktörer. Därjämte har föreslagits, att utbildningen av undsättningskårernas personal skall äga rum vid en härför avsedd utbildningsanstalt.

Det är enligt departementschefens mening uppenbart, att nuvarande provisoriska anordningar för den centrala utbildningen, som kom till stånd i samband med omläggningen av undervisningen år 1951, icke är till fyllest för tillgodoseende av de utbildningsbehov, som han i det föregående tagit principiell ställning till. Departementschefen anser därför att civilförvaret är i behov av en permanent anläggning för ifrågavarande ändamål.

Utredningens förslag om uppförande av en särskild internatanläggning i Sigtuna för den centrala civilförvarsskolan har av flertalet remissmyndigheter icke rönt någon erinran. Vissa remissmyndigheter — överbefälhavaren, fortifikationsförvaltningen och statskontoret — har dock erinrat om de möjligheter, som efter genomförandet av 1958 års försvarsbeslut kan föreligga att utnyttja vissa friställda kasernetablisement. Härvid har bl. a. framhållits att infanteriskjutskolan, som f. n. är förlagd till Rosersberg, enligt uttalande i prop. 110/1958 på grund av den beslutade utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön måste förflyttas under år 1960 eller senast 1961. För egen del kan departementschefen under nuvarande ekonomiska förhållanden icke tillstyrka utredningens förslag om en nybyggnad i Sigtuna. Med hänsyn till vad som uttalats i förenämnda proposition har departementschefen låtit undersöka möjligheterna att övertaga någon militär anläggning, som kommer att friställas. Då såväl statsfinansiella som utbildningstekniska skäl talar för att undsättningskårernas utbildningsanstalt förlägges till samma plats som civilförvarsskolan eller till plats i närheten av denna, har även denna fråga beaktats i detta sammanhang.

Det har vid undersökningen konstaterats att av olika tänkbara projekt Rosersberg med hänsyn till sitt läge bäst lämpar sig för en civilförvarsskola av internatkaraktär. Slottet med flyglar, slottsstallet, elevförläggningar m. m. torde till storleken väl lämpa sig för civilförvarsskolans behov. Dock bör enligt byggnadsstyrelsen vissa ombyggnader och reparationer genomföras bl. a. för att kunna nedbringa kostnaderna för drift och underhåll och för att i möjligaste mån eliminera de bullerstörningar, som kommer att uppstå när storflygplatsen tages i bruk. Byggnadsstyrelsen har erfarenhetsmässigt uppskattat kostnaderna för modernisering och uppsnygning (omläggning av elektriska systemet och värmeanläggningarna samt ommålning och golvläggning m. m.) till 1 300 000 kronor. Även om denna beräkning får anses som preliminär torde de slutliga kostnaderna icke komma att understiga nämnda belopp. Vad beträffar frågan om lämplig förläggning

för undsättningskårernas utbildningsanstalt har den gjorda undersökningen utvisat, att vissa i Rosersberg belägna förläggningsbaracker, som f. n. användes för skjutskolans övningstrupp, ur flera synpunkter är lämpliga som förläggningsplats för undsättningskårernas personal. Enligt byggnadsstyrelsen måste dock även här vissa ombyggnads- och reparationsarbeten genomföras varjämte brandtorn, garage, verkstäder m. m. bör uppföras. Byggnadsstyrelsen har uppskattat kostnaderna för nybyggnader till 1 500 000 kronor och för upprustning av befintliga byggnader till 700 000 kronor. Byggnadsstyrelsens beräkningar, som är preliminära, torde ge en föreställning om den ungefärliga kostnadsramen för iståndsättande av ifrågavarande utbildningsanstalter. Det är departementschefens avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att byggnadsstyrelsen erhåller i uppdrag att föranstalta om upprättande av mera detaljerade kostnadsberäkningar.

Då det är synnerligen angeläget, att frågan om anordnande av lokaler för den centrala civilförsvvarsskolan och för undsättningskårerna snarast erhåller sin lösning, anser departementschefen sig efter samråd med chefen för försvarsdepartementet böra tillstyrka att — därest riksdagen beslutar om infanteriskjutskolans förflyttning — nämnda utbildningsanstalter förläggas till Rosersbergsområdet. Härvid förutsättes, att vissa markområden och vissa byggnader inom nämnda område alltjämt kommer att disponeras för militärt ändamål. Även om skjutskolans förflyttning icke kommer att aktualiseras under nästa budgetår räknar departementschefen dock med att vissa ombyggnader och reparationer i de lokaler, som är avsedda för den centrala civilförsvvarsskolan, kan påbörjas oberoende härav. Departementschefen förordar därför, att för detta ändamål ett investeringsanslag av 1 300 000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 267) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 329), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, bil. 13, till Civilförsvvarsstyrelsen: Omkostnader och Civilförsvvarsområdenas administration: Omkostnader för budgetåret 1959/60 måtte anvisa förslagsanslag om 643 500 kronor respektive 1 278 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Osvald* och *Ewerlöf* (I: 439) och den andra inom andra kammaren av herrar *Heckscher* och *Thapper* (II: 535), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om inrättande av en personlig tjänst som civilförsvvarsöverläkare i Bp 1 för med. lic. Walo von Greyerz och att — därest riksdagen be-

slutar om inrättande av befattningen i Ae 25 — sistnämnda befattning skall hållas vakant så länge von Greyerz utövar den förstnämnda tjänsten,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Domö m. fl.* (I: 448) och den andra inom andra kammaren av herr *Sehlstedt m. fl.* (II: 553), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att ansvaret för civilförsvarets utbildningsverksamhet liksom hittills skall vila på civilförsvarsstyrelsen och — under denna — på länsstyrelserna, att i enlighet härmed den föreslagna övningssektionen i civilförsvarsstyrelsen organiseras som en utbildnings- och övningsbyrå, att ytterligare erforderlig pedagogisk expertis ställes till civilförsvarsstyrelsens förfogande genom antingen en rådgivande nämnd eller ökat antal lekmannarepresentanter samt att länsstyrelsernas personalorganisation enligt 1953 års civilförsvarsutrednings förslag bör förse med en administrativt kunnig befattningshavare, som dessutom besitter lämplighet och utbildning att delta i civilförsvarsutbildningen och att planlägga och genomföra erforderliga övningar och spel inom länets civilförvarsområden,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jacobsson m. fl.* (I: 449) och den andra inom andra kammaren av herr *Carlsson i Huskvarna m. fl.* (II: 557), i vilka hemställts, att i motionerna påyrkad utredning om samordning av propaganda- och upplysningsverksamhet inom totalförsvaret göres, innan medel anvisas till de frivilliga civilförsvarsorganisationerna för sådan verksamhet, att fortbildningen av den inskrivna civilförsvarspersonalen skall handhas av den föreslagna utbildningsnämnden, att en fast tidsplan för civilförsvarsorganisationens uppbyggnad fastställs samt att riksdagen i övrigt måtte beakta i motionerna anförda synpunkter.

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sigfrid Larsson m. fl.* (I: 450) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson i Stenkyrka m. fl.* (II: 559), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 114 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag angående beväpning av de regionala undsättningskårerna i det lokala civilförsvaret i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyström m. fl.* (I: 451) och den andra inom andra kammaren av herr *Lassinantti m. fl.* (II: 555), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, att fältavdelningarnas antal skall vara minst fem, varav en avdelning skall ha sin verksamhet förlagd till Norrbottens och Västerbottens län,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyström m. fl.* (I: 452) och den andra inom andra kammaren av herr *Lassinantti m. fl.* (II: 554), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 114 måtte besluta att i motionerna

4 — Bihang till riksdagens protokoll 1959. 6 saml. Nr 85

anförda synpunkter lämpligen beaktas vid de ytterligare överväganden och utredningar som kommer till stånd inom civilförsvarets område,

dels en inom andra kammaren av herr *Nyberg m. fl.* väckt motion (II: 556), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att civilförsvarsstyrelsen ges möjlighet att utom en pressombudsman, lönegrad 21, även anställa en bildman i lönegrad 17 samt en kontorist i lönegrad 9,

dels en inom andra kammaren av herrar *Adamsson* och *Bengtsson* i Landskrona väckt motion (II: 558), vari hemställts, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag härutinnan måtte besluta att den frivilliga utbildningen av inskriven och obligatoriskt utbildad civilförsvarspersonal skall anförtros åt utbildningsmyndigheterna,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Edlund* och *Wachtmeister* väckt motion (II: 560), vari hemställts, att riksdagen vid fastställandet av grunderna för organisation av civilförsvaret måtte besluta 1) att översyn göres beträffande bestämmelser angående skyddsrum, så att kravet tillgodoses på omedelbart skydd för personal i tätorternas industrier och verkstäder m. m.; 2) att åtgärder vidtages för effektivisering även av det lokala hemskyddet och verkskyddet; 3) att skolornas undervisning i brandskydd och olycksfallsvård kompletteras med undervisning om de elementära grunderna för självskydd; 4) att utfärdade anvisningar till allmänheten angående självskydd — i exempelvis broschyren »Om kriget kommer» — revideras; 5) att de regionala undsättningskårerna utrustas med vapen för självförsvaret.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 248, II: 535, II: 553, I: 449, I: 450, I: 451, I: 452, II: 556, II: 558 och II: 560.

Utskottet

Vissa riktlinjer för en nydaning av civilförsvaret beslöts av statsmakterna år 1956. Beslutet gällde då i huvudsak principerna för en ny utrymningsplanläggning och för det fortsatta skyddsrummbyggnandet. Det nu framlagda förslaget avser en reformering i övrigt av civilförsvaret. Det är härvid främst frågor rörande den skadeavhjälpande verksamheten samt civilförsvarets organisation i krig och fred som behandlas. Förslaget syftar till att klarlägga civilförsvarets uppgifter och att ange den organisatoriska ramen för verksamheten. Civilförsvaret i krig föreslås få en mindre men effektivare organisation än enligt hittillsvarande planer. Fredsorganisationen föreslås vidare rationaliserad. I propositionen behandlas även principerna för utbildningsverksamheten samt slutligen anslagen till civilförsvaret för budgetåret 1959/60. Genom det framlagda förslaget, som grundar sig på omfattande organisationsundersökningar och studier, har det varit möjligt att få en sam-

lad överblick över civilförsvarets personal- och materielbehov, vilken man tidigare icke haft. Civilförsvarets uppgifter har också kunnat bestämmas och klarare avgränsas mot andra samhällsorgans uppgifter än vad hittills varit fallet.

Förevarande förslag till ny organisation för civilförsvaret har framkommit mot bakgrunden av den senaste krigstekniska utvecklingen, vilken icke minst varit inriktad på medel för hemortsbekämpning. Civilförsvarets allmänna betydelse för vårt totalförsvaret har under senare tid alltmer trätt i förgrunden. Utskottet ansluter sig till vad departementschefen framhållit om civilförsvarets utomordentliga vikt för medborgarnas skydd i krig och för befolkningens motståndsvilja. Utskottet har härvid särskilt beaktat, att undersökningar såväl här hemma som utomlands otvetydigt visar, att ett väl förberett civilförsvaret avsevärt kan begränsa förlusterna i människoliv även vid mycket svåra anfall. Otvivelaktigt är våra försvarsansträngningar i hög grad beroende av civilförsvarets möjligheter att lösa sina uppgifter inom det totala försvaret. Det synes med hänsyn härtill ofrånkomligt, att civilförsvaret ges en ökad effektivitet. Det framlagda förslaget till ny civilförsvarsorganisation synes utskottet mot bakgrunden av de ökade anspråken på civilförsvarets verksamhet vara väl avvägt.

Vad beträffar de särskilda frågorna om civilförsvarets uppgifter förordar departementschefen i likhet med civilförsvaret utredningen, att verksamheten koncentreras kring huvuduppgiften att skydda civilbefolkning och egendom mot följderna av fientliga anfall samt att rädda överlevande. Vissa uppgifter, som nu ankommer på civilförsvaret, föreslås överförda till andra organ i samhället. Bland annat överföres till polisväsendet de åtgärder rörande säkerhetstjänst, som civilförsvaret enligt nuvarande ordning har att vidtaga. Civilförsvarets bombröjningsuppgifter övertages av det militära försvaret samt undanförsel- och förstöringsuppgifter av det ekonomiska försvarets organ. Den föreslagna avgränsningen av civilförsvarets verksamhet innebär även, att på kommunerna överföres vissa uppgifter, som hittills ansetts åvila civilförsvaret, såsom röjning och reparationer av samfärdsleder och ledningsnät samt sociala hjälpåtgärder, som inte ingår som ett direkt led i civilförsvarets utrymnings- och räddningsåtgärder.

Nu nämnda förslag att befria civilförsvaret från uppgifter, som icke direkt sammanhänger med dess huvuduppgift, och att överföra dem till andra organ i samhället, som har förutsättningar att fullgöra dem, föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet förutsätter dock, att på sätt som synes vara avsett i propositionen åtgärder vidtages, så att beredskapen på de områden, som berörs av omläggningen, icke försämras som en följd härav. Beträffande de föreslagna anordningarna på radiaskyddets område vill utskottet erinra om att årets riksdag anvisat medel till ett nät av mätstationer för registrering av joniserande strålning och radioaktivt stof, närmast med tanke på risker som kan finnas till följd av reaktor-

olyckor eller kärnvapenprov. Det synes utskottet angeläget framhålla vikten av att de anordningar, som av beredskapsskäl och för krigsförhållanden nu förordas inom civilförsvaret, blir ändamålsenligt samordnade med de nämnda åtgärderna för strålskyddet i fred.

I huvuddragen i den nya civilförsvarsorganisationen ingår att i stort sett endast sådan personal skall inskrivas i organisationen, som behöver särskilt utbildas, och att organisationen skall dimensioneras för att tillgodose endast de väsentligaste behoven. Avsikten är att det sålunda förberedda civilförsvaret skall i mån av behov kunna utbyggas under beredskap och krig genom att även andra civilförsvarspliktiga tages i anspråk. Utskottet vill ansluta sig till denna uppfattning och till förslaget att en ram för organisationen bestämmes från denna utgångspunkt. På civilförsvarsmyndigheterna bör det härefter ankomma att inom den fastställda ramen och efter de direktiv, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt att meddela, närmare utforma organisationen på ändamålsenligaste sätt.

Civilförsvaret bör enligt utskottets mening i princip vara en civil, humanitär inriktad och icke beväpnad organisation. Departementschefens bedömning att civilförsvaret icke skall ha några stridsuppgifter med undantag av vad som följer av ordnings- och bevakningsuppgifterna synes överensstämma med i andra länder allmänt rådande uppfattning i denna fråga. Med hänsyn härtill är utskottet icke berett att tillstyrka yrkandena i motionerna I: 450 och II: 559 samt II: 560 i fråga om beväpning av de regionala undsättningskårerna. Då det uppenbarligen är av vikt, att särskilt de regionala undsättningskårerna icke alltför lätt skall kunna förhindras att fullgöra sina uppgifter, förutsätter emellertid utskottet, att frågan om väpnat skydd av framför allt dessa förband, med utgångspunkt från folkrättsliga förhållanden och civilförsvarets verksamhet, ägnas fortsatt uppmärksamhet i samband med den närmare utformningen av organisationen.

I anslutning till vad departementschefen anfört i fråga om det allmänna civilförsvarets organisation och omfattning samt enskilda civilförsvarsåtgärder vill utskottet särskilt understryka betydelsen av att de föreslagna nya undsättningskårerna kommer till stånd. Utskottet förutsätter härvid, att dessa kårer rekryteras med personal i värnpliktiga åldrar på sätt i propositionen föreslagits och att civilförsvarsutbildningen kan ske med utnyttjande av den tid, under vilken ifrågavarande värnpliktiga eljest skulle ha fullgjort sina två sista repetitionsövningar i militär tjänst. Utskottet vill även i övrigt tillmäta de föreslagna grunderna för personalrekryteringen till civilförsvaret en stor betydelse. I likhet med departementschefen finner utskottet lämpligt att i fred icke uppbygga någon organisation av självskyddet. Denna verksamhetsgren, som berör snart sagt varje enskild medborgare, bör lämpligen kunna förberedas och utövas på annat sätt, varvid icke minst frivillig verksamhet kan få stor betydelse. Utskottet kan sålunda ansluta sig till vad departe-

mentschefen i nu förevarande avseenden föreslagit. Däremot är utskottet icke berett att i anledning av motionen II: 560 föreslå riksdagen besluta om ytterligare åtgärder i fråga om självskydd och verkskydd m. m. utöver de i propositionen förordade. Utskottet avstyrker sålunda sagda motionsyrkanden. I sammanhanget vill utskottet erinra om att nya riktlinjer för det fortsatta skyddsrumbyggandet beslutats av riksdagen så sent som år 1956 och att denna fråga icke är föremål för prövning i nu förevarande sammanhang.

Civildörsvarsutredningen har vid sin genomgång av civilförsvarets olika verksamhetsområden även sökt bilda sig en uppfattning om ändamålsenligheten av civilförsvarsutbildningen. Utredningen har ansett sig kunna konstatera vissa svagheter hos den nuvarande undervisningen, såväl i fråga om dennas organisation som i avseende å dess innehåll. Såsom en brist nämner utredningen frånvaron på vissa områden av centralt fastställda riktlinjer och anvisningar för utbildningen. Undervisningens uppläggning synes i alltför stor omfattning ha överlåtits på de enskilda instruktörerna och därför blivit oenhetlig. Brister synes även ha funnits i den pedagogiska uppläggnings av undervisningen.

Utskottet finner i likhet med departementschefen synnerligen angeläget, att de här påtalade svagheter i civilförsvarets utbildningsverksamhet undanröjes. I allt väsentligt finner utskottet de i propositionen på grundval av utbildningsutredningens förslag förordade åtgärderna härför ändamålsenliga. Det synes sålunda betydelsefullt, att en fastare central ledning av utbildningen kommer till stånd, att utbildningstiderna och utbildningens innehåll blir centralt prövade för de olika personalkategorier, som skall utbildas, och att såväl pedagogiska som civilförsvarsmässiga synpunkter härvid vinner tillräckligt beaktande. Självfallet får icke utbildningen i något fall göras vidlyftigare än vad vederbörandes funktioner i organisationen ovillkorligen kräver. Utskottet, som förutsätter att utbildningen får den här åsyftade fasta ledningen och uppläggnings, tillstyrker de i propositionen föreslagna tiderna för civilförsvarspliktigas skyldighet att undergå utbildning och deltaga i övningar. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att närmare föreskriva hur lång utbildningstid som skall gälla för varje särskild personalgrupp.

Vad beträffar den centrala ledningen av civilförsvarets utbildningsverksamhet finner utskottet ofrånkomligt att denna utformas så att såväl pedagogiskt som lekmanmässigt inflytande blir större än vad tidigare varit fallet. Ett villkor härför synes utskottet vara, att de grundläggande besluten i utbildningsfrågorna kommer till avgörande genom en kollegial beslutandeform. Vidare måste det organ, som har att utöva den centrala ledningen av civilförsvarets utbildning, ha härför lämplig sammansättning. Därest nämnda förutsättningar är för handen, synes det utskottet vara en mindre väsentlig fråga om lednings-

organet, såsom förordats i propositionen, har en i förhållande till civilförsvarsstyrelsen fristående ställning eller om civilförsvarsstyrelsen handhar den centrala ledningen av utbildningen.

Sist berörda fråga behandlas i motionerna I: 448 och II: 553. Tillskapandet av en helt ny organisation för utbildningens centrala ledning vid sidan av civilförsvarsstyrelsen synes motionärerna onödigt, särskilt som civilförsvarsstyrelsen av beredskapsskäl måste följa och avväga utbildningen efter sin egen planläggning av organisationen. En särskild utbildningsnämnd befaras försvåra den erforderliga samordningen av organisations- och utbildningsverksamheten. För motionärerna ter det sig smidigare och effektivare, att civilförsvarsstyrelsen även i fortsättningen står som huvudman för utbildningen.

Utskottet anser för sin del att vissa skäl talar för att en ändamålsenlig samordning av civilförsvarets olika verksamhetsgrenar lättare kan ernås, därest det beslutande utbildningsorganet, under de förutsättningar som utskottet angivit i det föregående, utgöres av civilförsvarsstyrelsen. Utskottet vill med hänsyn härtill och till vad motionärerna anfört förorda, att den centrala ledningen av civilförsvarets utbildning tillkommer civilförsvarsstyrelsen. Utskottet förutsätter härvid att de utbildningsärenden, som är av beskaffenhet att böra behandlas i plenum, avgöres efter omröstning och att vid behandlingen av dylika ärenden i styrelsen skall såsom ledamöter ingå representanter för pedagogisk verksamhet och med erfarenhet av folkbildningsarbete. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de härav påkallade ändringarna i gällande instruktion för civilförsvarsstyrelsen. Utskottet föreslår riksdagen besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet nu anfört.

Vad angår länsstyrelsernas befattning med utbildning av civilförsvarspersonal vill utskottet framhålla, att den av departementschefen förordade centraliseringen av ansvaret för utbildningen icke torde innebära, att länsstyrelserna i förhållande till vad nu gäller fräntages ansvaret för civilförsvarsorganisationens beredskap i länen. Länsstyrelserna måste alltjämt följa utbildningsverksamheten och kunna påkalla, att de för verksamheten tid efter annan mest angelägna utbildningsbehoven tillgodoses och att utbildningen vid civilförsvarsskolan och dess fältavdelningar samt direktiven för utbildningen i länen utformas med hänsyn till länsstyrelsernas bedömning av utbildningsbehoven. Då förslaget i propositionen enligt utskottets mening i allt väsentligt tillgodoser vad i motionerna I: 448 och II: 553 anförts i denna fråga, finner utskottet motionerna i denna del icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet är vidare icke berett tillstyrka i sagda motioner framfört förslag om utökning av länsstyrelsernas personalorganisation i avseende å civilförsvaret. Denna fråga torde, såsom departementschefen förutsatt, böra ytterligare övervägas i samband

med den årliga prövningen av anslagen till civilförsvaret. Utskottet avstyrker sålunda ifrågavarande motionsyrkande.

I motionerna II: 558 samt I: 449 och II: 557 yrkas, att frivillig fortbildning av inskriven och obligatoriskt utbildad civilförsvarspersonal skall handhas av utbildningsmyndigheterna och icke, såsom i propositionen förordats, av de frivilliga organisationerna. Enligt utskottets mening bör utbildningsmyndigheterna icke åläggas något direkt ansvar för denna utbildning. Detta ställningstagande bör emellertid icke utgöra hinder för utbildningsmyndigheterna att låta inskriven personal frivilligt delta i även obligatoriska utbildningskurser, i den mån detta ur organisatoriska och ekonomiska synpunkter är lämpligt. Utskottet finner med hänsyn till det anförda icke skäl att tillstyrka förenämnda motionsyrkanden.

Inrättandet av en permanent statlig civilförsvarsskola och till denna anslutna fältavdelningar finner utskottet ändamålsenligt. Som lämplig förlägningsplats för civilförsvarsskolan vill utskottet — under förutsättning att riksdagen beslutar om infanteriskjutskolans förflyttning — tillstyrka Rosersberg, dit även den föreslagna utbildningsanstalten för undsättningskårernas utbildning lämpligen bör förläggas. Som en följd av utskottets förslag att den centrala ledningen av utbildningsverksamheten skall handhas av civilförsvarsstyrelsen bör civilförsvarsskolan sortera under denna myndighet. I motionerna I: 451 och II: 555 förordas att antalet fältavdelningar bestämmas till minst fem, varav en förlägges till Norrbottens eller Västerbottens län. Frågan om antalet sådana fältavdelningar och deras förläggning synes utskottet icke nu böra bestämmas utan i stället göras beroende av den närmare planläggning av utbildningsorganisationen, som måste äga rum under hänsynstagande till ekonomiska och andra synpunkter. Utskottet, som förutsätter att motionärernas synpunkter beaktas i nämnda sammanhang, är under sådana omständigheter icke berett tillstyrka motionerna.

Det synes utskottet motiverat, att en omorganisation och förstärkning av civilförsvarsstyrelsen genomföres redan under nästkommande budgetår. Utskottet kan ansluta sig till vad departementschefen härutinnan anfört, dock att övningssektionen och kansliet för utbildningsnämnden genom utskottets förslag i det föregående i fråga om ledningen av utbildningsverksamheten bör ersättas av en utbildnings- och övningsbyrå i styrelsen. Utskottet biträder sålunda motionerna I: 448 och II: 553, i vad de berör denna fråga. Utskottet förutsätter, att nämnda ändring i organisationen icke medför behov av personal i chefsställning utöver vad som föreslagits av departementschefen. I fråga om personalen i övrigt utgår utskottet från att Kungl. Maj:t tillvaratar förefintliga möjligheter att begränsa behovet. Den i motionen II: 556 föreslagna utökningen av civilförsvarsstyrelsens personal för informationstjänst finner utskottet icke skäl tillstyrka. Icke heller

anser sig utskottet böra förorda förslaget i motionerna I: 439 och II: 535 om inrättande av en personlig tjänst som civilförsvärsöverläkare i Bp I.

Vad gäller civilförsvärets administration i länen kan utskottet godtaga det framlagda principförslaget om en centralisering av verksamheten till länsstyrelserna. Utskottet vill härvid erinra om de kostnadsbesparingar, som ett genomförande av förslaget möjliggör. Då frågan nu endast gäller själva principen att övergå från en lokal till en regional organisation, finner utskottet icke anledning att i detta sammanhang pröva i vad mån avsteg från organisationsnämndens förslag kan vara erforderligt. En sådan prövning torde, såsom departementschefen förordat, få ske i samband med behandlingen av de årliga anslagsäskandena för civilförsväret. Utskottet är inte berett att i vidare mån biträda det förslag som härutinnan framlagts i motionerna I: 452 och II: 554.

De i propositionen angivna principerna för anskaffning av materiel till civilförsväret — innebärande främst att sådan materiel bör anskaffas i fredstid, som eljest icke finns att tillgå med tillräcklig grad av snabbhet vid ett mobiliseringstillfälle — kan av utskottet godtagas.

Vad beträffar frivillig civilförsvärsverksamhet vill utskottet framhålla betydelsen av att denna i görligaste mån inriktas på åtgärder för att söka höja allmänhetens förmåga till självskydd. Vad departementschefen anfört härom och om den frivilliga verksamheten i övrigt föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet finner vidare tillräckliga skäl icke anförda för den i motionerna I: 449 och II: 557 föreslagna utredningen om samordning av propaganda- och upplysningsverksamhet inom totalförsväret. Utskottet förutsätter att även frågan om upprättande av en till Svenska aeroklubben anknuten frivillig flygkår, som kan utnyttjas i civilförsvärets tjänst, blir föremål för övervägande vid fördelningen av de medel vilka anvisas till stöd åt frivillig verksamhet.

Civilförsvärsutredningen har beträffande kostnadsberäkningar och tidsplan för uppbyggnaden utgått från att den föreslagna nya organisationen skall metodiskt uppbyggas under en tioårsperiod. Sammanlagda kostnaderna har beräknats till 760 miljoner kronor, varav ca 280 miljoner kronor till materielanskaffning och 200 miljoner kronor till skyddsrum. I enlighet härmed skulle statens kostnader för civilförsväret komma att uppgå till 76 miljoner kronor årligen under en tioårsperiod. Dessa kostnadsberäkningar torde, såsom anförts i propositionen, i stort kunna tjäna som riktlinjer för uppbyggnaden. Denna bör enligt utskottets mening kunna grundas på en målmedveten och långsiktig planering, vilket inte minst ur ekonomiska synpunkter är av största betydelse. Utskottet anser emellertid i likhet med departementschefen, att utbyggnaden av bland annat statsfinansiella skäl bör ske successivt och att kostnadsökningarna till en början får begränsas i förhållande till vad utred-

ningen tänkt sig. Såsom i propositionen förutsätts bör på grund av civilförsvarets stora betydelse i vårt totalförsvaret en avvägning av kostnaderna för civilförsvaret i anslutning till den förenämnda uppbyggnadsramen tagas under övervägande i samband med att kostnadsramarna för det militära försvaret omprövas. Utskottet utgår sålunda från att, sedan tiden för nu gällande överenskommelse rörande de militära försvarskostnaderna gått till ända, en eventuell ny avvägning kommer att omfatta kostnaderna för det totala försvaret. Av det anförda följer att utskottet icke är berett tillstyrka motionerna I: 449 och II: 557, i vad de avser en fast tidsplan för uppbyggnaden.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt, att civilförsvarsstyrelsen förstärkes fr. o. m. den 1 juli 1959. Då uppbyggnaden av civilförsvaret i övrigt enligt de nya riktlinjerna till stor del inte beräknas kunna påbörjas samtidigt härmed, synes medelsbehoven för dessa ändamål för budgetåret 1959/60, såsom i propositionen förutsatts, böra bedömas från samma utgångspunkter som för innevarande budgetår. I anslutning till vad departementschefen anför i fråga om anslag å driftbudgeten jämte däröver avgivna motionsyrkanden får utskottet anföra följande.

De i motionerna I: 267 och II: 329 framställda yrkandena i fråga om beräkningen av anslagen till *Civilförsvarsstyrelsen: Omkostnader* och *Civilförsvarsområdenas administration: Omkostnader* utgör ett led i en av samma motionärer framlagd plan för en generell minskning med tio procent av vissa i statsverkspropositionen under olika huvudtitlar upptagna omkostnadsanslag. Utskottet har i tidigare sammanhang förklarat sig icke kunna tillstyrka en sådan metod för anslagsminskning och avstyrker därför förevarande motioner jämväl i vad de berör nu nämnda anslag. Departementschefens beräkningar av medelsbehoven under de båda anslagen har utskottet funnit sig kunna godtaga. Vad gäller det sistnämnda anslaget förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t i syfte att nedbringa kostnaderna låter undersöka i vad mån det är möjligt att i stället för de av statens organisationsnämnd föreslagna registreringsmaskinerna utnyttja folkbokföringens maskiner.

Med hänsyn till ärendenas natur har beräkningen av medelsbehovet under anslagen till *Viss sambandsverksamhet* och *Anskaffning av viss sambandsmateriel* icke närmare redovisats i propositionen. Utskottet, som därför inhämtat upplysningar angående innebörden av här förevarande förslag, tillstyrker att dessa anslag uppföres med av Kungl. Maj:t äskade belopp.

Med utgångspunkt från sitt ställningstagande i det föregående till de föreslagna principerna för en omorganisation av civilförsvaret har utskottet icke heller funnit anledning till erinran mot beräkningarna av *övriga anslag på driftbudgeten*.

Vidkommande Kungl. Maj:ts förslag i fråga om kapitalinvesteringar budgetåret 1959/60 tillstyrker utskottet — efter att ha inhämtat upplysningar utöver dem som ansetts kunna lämnas i statsrådsprotokollet — att till *Vissa skyddsrumsanläggningar* anvisas ett belopp om 1 900 000 kronor.

I anslutning till behandlingen av frågan om civilförsvarsutbildningens framtida organisation och omfattning har utskottet ansett sig kunna tillstyrka, att i utbildningsorganisationen skall ingå en civilförvarsskola för högre befälsutbildning och utbildning av civilförvarsinstruktörer. Med hänvisning härtill tillstyrker utskottet, att till *Anordnande av en civilförvarsskola m. m.* under kapitalbudgeten anvisas ett belopp om 1 300 000 kronor.

Vad departementschefen i övrigt anfört och föreslagit i förevarande sammanhang har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Hemställan

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen må

I. avslå i motionerna I: 450 och II: 559 samt II: 560 framställda yrkanden beträffande beväpning av undsättningskårerna;

II. beträffande det allmänna civilförsvarets organisation och omfattning samt enskilda civilförvarsåtgärder med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 560, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

III. beträffande den centrala ledningen av civilförsvarets utbildningsverksamhet i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 448 och II: 553, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

IV. beträffande länsstyrelsernas befattning med utbildning av civilförsvarspersonal med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 448 och II: 553, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

V. beträffande frivillig fortbildning av civilförsvarspersonal med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 558 samt I: 449 och II: 557, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

VI. beträffande anordnande av till civilförvarsskolan anknutna fältavdelningar med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 451 och II: 555 godkänna vad utskottet anfört;

VII. beträffande civilförsvarsstyrelsens organisation för utbildningsfrågor i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 448 och II: 553 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

VIII. avslå i motionen II: 556 föreslagen utökning av civilförsvarsstyrelsens personal för informationstjänst;

IX. avslå i motionerna I: 439 och II: 535 framställt förslag om inrättandet av en personlig tjänst som civilförsvarsöverläkare i Bp 1;

X. beträffande civilförsvarets administration i länen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 452 och II: 554 godkänna vad utskottet anfört;

XI. avslå i motionerna I: 449 och II: 557 framställt yrkande om utredning rörande samordning av propaganda- och upplysningsverksamhet inom totalförsvaret;

XII. beträffande kostnadsberäkningar och tidsplan för uppbyggnaden med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 557, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XIII. beträffande organisationen av civilförsvaret och civilförsvarsstyrelsen, i vad den ej behandlats under I.—XII., med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet anfört godkänna i statsrådsprotokollet förordade grunder och riktlinjer;

XIV. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för civilförsvarsstyrelsen, som för-anledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet och utskottet föreslagit;

XV. godkänna följande avlöningsstat för civilförsvarsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	600 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	37 000
3. Vissa pensionskostnader, <i>förslagsvis</i>	5 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 841 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	360 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	15 000

Summa kronor 2 858 000;

Statsutskottets utlåtande nr 85 år 1959

XVI. godkänna följande avlöningsstat för civilförsvarsområdenas administration, att tillämpas under budgetåret 1959/60:

Avlöningsstat

1. Avlöning till ordinarie tjänsteman, <i>förslagsvis</i>	31 000
2. Arvoden till civilförsvarschefer m. m., <i>förslagsvis</i>	365 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	4 807 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	535 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	32 000

Summa kronor 5 770 000;

XVII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 267 och II: 329, såvitt nu är i fråga, till *Civilförsvarsstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 715 000 kronor;

XVIII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 267 och II: 329, såvitt nu är i fråga, till *Civilförsvarsområdenas administration: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 420 000 kronor;

XIX. för budgetåret 1959/60 under elfte huvudtiteln anvisa

1) till <i>Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar</i> ett förslagsanslag av	2 858 000
2) till <i>Civilförsvarsområdenas administration: Avlöningar</i> ett förslagsanslag av	5 770 000
3) till <i>Utbildnings- och övningsverksamhet</i> ett förslagsanslag av	5 760 000
4) till <i>Inspelning av instruktionsfilm</i> ett reservationsanslag av	40 000
5) till <i>Bidrag till vissa frivilliga organisationer</i> ett anslag av	322 000
6) till <i>Försöksverksamhet</i> ett reservationsanslag av	400 000
7) till <i>Engångsanskaffning av materiel</i> ett reservationsanslag av	1 500 000
8) till <i>Anskaffning av viss förbrukningsmateriel</i> ett reservationsanslag av	100

- 9) till *Förvaring och underhåll av viss materiel m. m.* ett förslagsanslag av 4 500 000
- 10) till *Vissa löpande kostnader för civilförsvarets verksamhet inom civilförvarsområdena* ett förslagsanslag av 620 000
- 11) till *Bidrag till kommuner för anordnande av branddammur för civilförvarsändamål* ett reservationsanslag av 500 000
- 12) till *Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m.* ett reservationsanslag av 3 100 000
- 13) till *Bidrag till kommuner för anordnande av vissa trafik- och skolskyddsrum* ett förslagsanslag av 1 500 000
- 14) till *Viss sambandsverksamhet* ett förslagsanslag av 273 000
- 15) till *Anskaffning av viss sambandsmateriel* ett reservationsanslag av 550 000;
- XX. för budgetåret 1959/60 under statens allmänna fastighetsfond anvisa
- 1) till *Vissa skyddsrumsanläggningar* ett investeringsanslag av 1 900 000
- 2) till *Anordnande av en civilförvarsskola m. m.* ett investeringsanslag av 1 300 000;
- XXI. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de icke blivit under punkterna I.—XX. särskilt berörda, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 april 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Thun, Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, fru Wallentheim, herrar Bertil Petersson, Ragnar Bergh, Jacobsson och Nestrup; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Thapper, Rubbestad, Ståhl, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, Nilsson i Göingegården, fröken Elmén, herrar Blidfors, Cassel, Almgren, Nihlfors och Lassinantti.

Reservationer

1) av herr *Svensson* i Stenkyrka beträffande beväpning av undsättningskåreerna;

2) beträffande den centrala ledningen av civilförsvarets utbildningsverksamhet

a) av herrar *Åkerström*, *Karlsson* i Olofström, *Blidfors* och *Almgren*, vilka ansett att

dels utskottets yttrande från och med sista meningen i det stycke, som på s. 53 börjar med »Vad beträffar», till och med det stycke på s. 54, som slutar med »nu anfört», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Med hänsyn bl. a. till att utbildningsverksamheten under tiden för den nya civilförsvars- och utbildningsorganisationens uppbyggnad kommer att ställas inför mycket stora och uppenbarligen även svårbemästrade arbetsuppgifter synes ledningen av verksamheten lämpligen böra handhas av ett särskilt och på utbildningen i hög grad specialiserat organ. Utskottet vill därför tillstyrka, att den i propositionen förordade utbildningsnämnden inrättas. Utskottet avstyrker sålunda motionerna I: 448 och II: 553, i vad de berör denna fråga.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»III. beträffande den centrala ledningen av civilförsvarets utbildningsverksamhet med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 448 och II: 553, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

b) av fru *Wallentheim*;

3) av herr *Ståhl* beträffande länsstyrelsernas befattning med utbildning av civilförsvarspersonal;

4) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson*, *Nestrup*, *Åkerström*, *Ståhl*, *Karlsson* i Olofström, fröken *Elmén*, herrar *Blidfors* och *Nihlfors*, vilka beträffande frivillig fortbildning av civilförsvarspersonal ansett att

dels de tre sista meningarna i det stycke i utskottets yttrande på s. 55, som börjar med »I motionerna» och slutar med »förenämnda motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet, som räknar med att den ifrågasatta fortbildningen inte blir av någon större omfattning, finner i likhet med motionärerna, att den i propositionen föreslagna anknytningen av denna till de frivilliga organisationerna

kommer att bli mera komplicerad och även mera kostnadskrävande än om den anförtros åt de ordinarie utbildningsmyndigheterna. Dessa torde även, såsom i motionen II: 558 anförts, bättre än de frivilliga organisationerna kunna tillgodose önskemål om bl. a. sådan fortbildning, som på grund av ringa deltagarantal knappast kan anordnas i annan form än genom frivilligt deltagande i lämpliga avsnitt av den obligatoriska civilförvarsutbildningen. Därjämte finns anledning förmoda, att den i propositionen föreslagna uppräkningen av antalet instruktörer inrymmer möjlighet att tillgodose jämväl det lärarbehov, som en åt utbildningsmyndigheterna anförtrodd frivillig fortbildningsverksamhet kan föranleda. Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet ifrågavarande motionsyrkanden. Utskottet föreslår riksdagen besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet nu anfört.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»V. beträffande frivillig fortbildning av civilförvarspersonal i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna II: 558 samt I: 449 och II: 557, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

5) av herr *Lassinantti* beträffande anordnande av till civilförvarsskolan anknutna fältavdelningar;

6) av herr *Lassinantti* beträffande civilförsvarets administration i länen;

7) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson*, *Nestrup*, *Ståhl*, fröken *Elmén* och herr *Nihlfors*, vilka beträffande upplysningsverksamhet inom totalförsvaret ansett att

dels andra och tredje meningarna i det stycke i utskottets yttrande på s. 56, som börjar med »Vad beträffar» och slutar med »frivillig verksamhet», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I propositionen föreslås, att upplysningsverksamhet om civilförsvaret även i fortsättningen delvis skall kunna handhas av de till civilförsvaret knutna frivilliga organisationerna. Civilförvarsutredningen framhåller här-om, att den inte nu vill föreslå statsbidrag för denna verksamhet till frivilligorganisationerna. Utredningen anser nämligen, att frågan om upplysningsverksamhetens samordning inom totalförsvaret först bör bli föremål för särskilt övervägande. Utredningen ställer sig således inte avvisande till principen att upplysningsverksamhet beträffande försvaret delvis skulle kunna skötas av frivilligorganisationer men anser det mindre lämpligt att statsbidrag utgår från olika huvudtitlar till upplysningsverksamhet om totalförsvarets olika grenar. Med hänvisning härtill framhålles i motionerna I: 449

och II: 557, att upplysningsverksamheten för totalförsvaret bör samordnas och att medel för denna verksamhet bör anvisas under samma huvudtitel. Utskottet, som delar denna uppfattning, tillstyrker motionerna, såvitt nu är i fråga, och föreslår därför riksdagen besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning om samordning av propaganda- och upplysningsverksamhet inom totalförsvaret.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XI. med bifall till motionerna I: 449 och II: 557, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande samordning av propaganda- och upplysningsverksamhet inom totalförsvaret;»

8) av herrar *Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Nestrup, Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl, Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herrar *Cassel* och *Nihlfors*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka yrkandena i motionerna I: 267 och II: 329 om lägre anslag till *Civilförsvarsstyrelsen: Omkostnader och Civilförvarsområdenas administration: Omkostnader* och att därför

dels de tre första meningarna i det stycke i utskottets yttrande på s. 57, som börjar med »De i» och slutar med »folkbokföringens maskiner», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Då det i nuvarande statsfinansiella läge framstår som angeläget att alla möjligheter till besparingar inom statsverksamheten tillvaratages, finner utskottet välbetänkt att i motionerna föreslagna nedskärningar i medelsäskandena på omkostnadssidans vidtages. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionerna I: 267 och II: 329, i vad de berör anslagen till *Civilförsvarsstyrelsen: Omkostnader och Civilförsvarsområdenas administration: Omkostnader.*»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XVII. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 267 och II: 329, såvitt nu är i fråga, till *Civilförsvarsstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 643 500 kronor;

XVIII. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 267 och II: 329, såvitt nu är i fråga, till *Civilförsvarsområdenas administration: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 278 000 kronor;»